

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

NOPS 2010-2012 hanke. Nuoren työ- ja toimintakyvyn edistäminen ammattiopistoissa

Hyvinkään Hyrian ammattiopiston opiskelijoiden käsityksiä kiusaamisesta ja sen vaikutuksista 2010-2011

Lahti, Päivi

Raunio, Irene

Salmi, Tiia

2011 Hyvinkää

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Hyvinkää

NOPS 2010-2012 hanke. Nuoren työ- ja toimintakyvyn edistäminen ammattiopistoissa

**Hyvinkään Hyrian ammattiopiston opiskelijoiden käsityksiä
kiusaamisesta ja sen vaikutuksista 2010-2011**

Lahti, Päivi
Raunio, Irene
Salmi, Tiia
Hoitotyön koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2011

Laurea Hyvinkää
Sosiaali-, terveys- ja liikuntala
Hoitotyön koulutusohjelma

Lahti Päivi, Raunio Irene & Salmi Tiia

Hyvinkään Hyrian ammattiopiston opiskelijan käsityksiä kiusaamisesta ja sen vaikutuksista 2010-2011

Vuosi	2011	Sivumäärä	43
-------	------	-----------	----

Tämä opinnäytetyö on osa NOPS 2010-2011 -hanketta, jonka tarkoituksena on luoda ammattiopistossa opiskelevan nuoren työ- ja toimintakykyä edistävä toimintamalli ammattikorkeakoulun ja ammattiopistojen välille. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää seuraavat tutkimusongelmat: Ilmeneekö kiusaamista Hyvinkään Hyrian ammattiopistossa, miten se vaikuttaa opiskelijoihin sekä miten kiusaamiseen on puututtu syksyllä 2010 aloittaneiden opiskelijoiden mielestä.

Laadimme kyselyn teoreettisen viitekehyksen kiusaamista käsittelevästä kirjallisuudesta. Kyselylomakkeessa oli 20 strukturoitua ja yksi avoin kysymys. Tutkimuksen kohderyhmänä oli Hyrian koulutus Oy:n Hyvinkään Uudenmaankadun toimipisteen syksyllä vuonna 2010 aloittaneet opiskelijat. Kyselyyn vastasi 34 opiskelijaa.

Tutkimusten tulosten perusteella syksyllä 2010 aloittaneiden opiskelijoiden keskuudessa kiusaamista tapahtui hieman. Kuusi prosenttia vastanneista opiskelijoista kertoi joutuneensa kiusaamisen kohteeksi. Opiskelijoiden mielestä eniten kiusaaminen aiheutti mielipahaa (53 % vastaajista) ja opiskelijoista kuusi prosenttia oli ollut pois koulusta kiusaamisen takia. 35 % opiskelijoista kertoi, että nuori ei saanut riittävästi apua kiusaamistilanteeseen ja suurin osa näistä vastaajista koki, ettei aikuinen tee mitään. Suuri osa opiskelijoista vastasi, että kiusattu ei saa apua, koska hänen ei tee mieli kertoa kiusaamisesta tilanteen pahentumisen pelossa. Tutkimuksemme mukaan kuitenkin tilanteesta kertominen ei ole pahentanut kiusaamista vaikka siitä on kerrottu jollekin. 65 % oppilaista ei tiedä saako nuori riittävästi apua ja vain 6 % vastasi nuoren avun saannin riittäväksi.

Tulosten mukaan opettajien olisi hyvä olla tavoitettavissa kiusaamistilanteissa paremmin, jolloin puuttuminen tilanteeseen mahdollistuisi ja hän huomaisi kiusaamistilanteet tarpeeksi ajoissa. Jatkossa tutkimuksen voisi esimerkiksi tehdä kaikille koulun opiskelijoille ja mahdollisesti laajentaa myös muihin toimipisteisiin.

Asiasanat: kiusaaminen, kiusaamiseen puuttuminen, ammattiopisto

Lahti Päivi, Raunio Irene & Salmi Tiia

Student's conceptions of bullying and its influences in Hyria vocational school of Hyvinkää in 2010-2011

Year	2011	Pages	43
------	------	-------	----

This report is part of NOPS 2010-2011 - project, which aims to create for student who studies in vocational school a standard of activity which increases working capacity and -order. The aim of this report was to find out, what kind of bullying goes on in vocational school, how it effects students and how the school has been intervene.

The frame of this study was based on literature on bullying. The questionnaire consists 20 structured and one open-ended question. Our focus group was students whom started in the autumn 2010 in the vocational school of Uudenmaankatu of Hyria educational Oy. We got 34 returned questionnaires.

The results showed that in vocational school six percent of the students who started in autumn 2010 told they had been bullied. Students felt mostly displeasure about bullying and six percent of students had been out of school because of bullying. 35 % of the students told that adolescents did not get enough help at the moment of bullying and most of these students felt that grown-ups did not do anything. The majority of the students answered that the bullied did not get enough help because they did not want to tell anyone about bullying for fear of the situation getting worse. Our study showed that telling about bullying did not make the situation worse even if person did tell anyone about it. 65 % of the students did not know whether adolescents had enough help and only six percent responded that adolescents did have enough help.

The results indicated that teachers needed to be more available in bullying situation. That way it would be much easier to intervene in the situation and the teacher would recognize the situations of bullying early enough. The result showed that there is room for a further study comprising all the students of the school and possibly the other Hyria offices as well.

Keywords: bullying, intervene, vocational school

Sisällys

1	JOHDANTO.....	6
2	KIUSAAMINEN.....	8
2.1	Kiusaamisen synty ja syytä.....	9
2.2	Kiusaaminen ja laki.....	10
2.3	Kiusaaminen Suomen kouluissa.....	10
2.4	Koulukiusaamisen roolit.....	11
2.5	Kiusaamisen tyypit.....	12
2.6	Kiusaaminen ja sukupuoli.....	13
2.7	Kiusaamisen vaikutukset.....	14
2.7.1	Kiusaamisen yksilölliset vaikutukset.....	15
2.7.2	Kiusaamisen välittömät ja pitkäaikaiset vaikutukset.....	16
2.7.3	Kiusaamisen yhteisölliset vaikutukset.....	17
3	KIUSAAMISEEN PUUTTUMINEN JA EHKÄISY.....	18
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	21
4.5	Tutkimusmenetelmä ja -prosessi.....	21
4.6	Tutkimusjoukko.....	22
4.7	Tutkimusongelmat.....	23
4.8	Aineistonkeruu ja analysoiminen.....	23
4.9	Reliabiliteetti ja validiteetti.....	26
4.10	Tutkimuksen eettiset kysymykset.....	27
5	TULOKSET.....	28
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	38
	LÄHTEET	
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

”18-vuotias abiturientti Pekka-Eric Auvinen surmasi keskiviikkona 7. marraskuuta Jokelan kouluksessa kahdeksan ihmistä. Surmatyön päätteeksi hän ampui itseään päähän ja kuoli myöhemmin sairaalassa. Surmatyö järkytti koko maata” (HS 2007.)

Muistamme tämän uutisoinnin elävästi, sillä itse olimme tuolloin toisen asteen oppilaitoksessa opiskelijoina. Tästä heräsi mielenkiinto nuorten tämänhetkisen henkisen hyvinvoinnin tutkimiseen, koska selkeästi nuoret hakevat aiempaa rajummilla keinoilla apua tai huomiota ongelmiinsa. Etsiessämme aiempaa tutkimustietoa kiusaamisesta, huomasimme, ettei ammattiopisto- tai lukio-ikäisten kokemuksia kiusaamisesta ole paljolti tutkittu. Mediassakin kiusaaminen on hyvin ajankohtainen sekä uutisoitu aihe ja sen vuoksi halusimme tehdä opinnäytetyön aiheesta.

Opinnäytetyömme on osa isompaa NOPS 2010-2012 hanketta. NOPS hankkeen tarkoituksena on edistää nuoren työ- ja toimintakykyä ammattiopistoissa. Hankkeen tavoitteena on luoda ammattiopistossa opiskelevan nuoren työ- ja toimintakykyä edistävä toimintamalli ammattikorkeakoulun ja ammattiopiston välille sekä edistää nuoren päihteettömyyttä, liikunnallisuutta ja terveellisiä nukkumis- ja ravitsemustottumuksia siten, että ne vahvistavat nuoren työ- ja toimintakykyä. Tavoitteena on myös edistää nuoren tietoisuutta terveyttä edistävästä työympäristöstä ja -yhteisöstä sekä vahvistaa turvallisen ja terveellisen työn tekemisen osaamista jo opiskeluaikana. Opinnäytetyömme on osa tätä NOPS hanketta, joten mielestämme näiden tavoitteiden täyttäminen on tärkeää. Saimme tilauksen Hyvinkään Hyria ammattioppilaitokselta NOPS hankkeen kautta. Hyrian toiveena oli tutkia kiusaamista ammattiopistolla ja kohdetoimipisteeksi tuli Hyvinkään Hyrian Uudenmaankatu 249. Kiusaamista kartoittavalla tutkimuskyselyllämme voimme edistää nuoren henkistä hyvinvointia sekä opiskelujen loppuunsaattamista.

NOPS hankkeen päävastuullisena toteuttajana toimii Hyvinkään Laurea ammattikorkeakoulu. NOPS hankkeen yhteistyökumppaneita ovat Hyria Koulutus Oy ja Hyvinkään kaupungin opiskeluterveydenhuolto, Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä KEUDA, Järvenpään kaupungin opiskeluterveydenhuolto, Mäntsälän kunnan opiskeluterveydenhuolto, Nurmijärven kunnan opiskeluterveydenhuolto. Hankkeen organisaatioon kuuluu johtoryhmä, projektipäällikkö, NOPS tiimi, TE- ja opiskelijatiimit. Hanketta rahoitetaan Sosiaali- ja terveysministeriön terveyden edistämisen määrärahalta. Hankkeen toiminta toteutuu Laurean, Hyrian ja Keudan opetussuunnitelman mukaisena toimintana. (Rimpilä-Vanninen, 2010).

Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa kiusaamista Hyvinkään Hyrian ammattioppilaitoksessa Uudenmaankadun toimipisteessä ja selvittää opiskelijoiden käsityksiä kiusaamisen ter-

veysvaikutuksista, koska kiusaaminen on yhteiskunnassa jokapäiväinen ilmiö, jota henkilökunta harvoin huomaa. Oletamme että kiusaamista tapahtuu jonkin verran ammattikouluissa ja sitä tutkimalla voidaan siihen puuttua paremmin tulevaisuudessa. Tavoitteena on tuottaa tietoa Hyvinkään Hyrian ammattiopistoille kiusaamisesta opiskelijoiden näkökulmasta sekä mahdollisesti antaa tietoa tutkimustuloksilla koulukiusaamisen puututtaviin asioihin.

Kiusaaminen kehittyy usein ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja sosiaalisten suhteiden verkossa. Usein kiusaajan kovan kuoren alla on herkkä ja epävarma ihminen, joka suojautuakseen hyökkäävät ennen kuin muut ennättävät hyökätä heitä vastaan. Tällaisen epävarman nuoren pukiessa pilottitakin päälleen ja ajaessaan hiuksensa pois, muut alkavat pelätä, jolloin hän tuntee olevansa edes jotakin. Kun kiusatuksi on valittu joku uhri, tarkoittaa se sitä, etteivät muut aktiivisesti estä kiusaamista, koska he ovat juuri välttyneet kiusatuksi tulemisen valinnalta. (Lämsä 2009, 71; Hamarus 2008, 27-28.)

2 KUSAAMINEN

Kiusaaminen voidaan ymmärtää monilla eri tavoilla ja siitä on olemassa erilaisia määritelmiä. Kiusaaminen ei ole vain yksi väärässä paikassa sanottu kommentti tai ystävän rikottu luottamus, vaan se on pitkäaikaista ja toistuvaa henkistä, ruumiillista tai sosiaalista väkivaltaa, jonka kiusaajat kohdistavat yhteen kiusattuun. Käytöstä voi kutsua kiusaamiseksi vain jos se on järjestäytynyttä ja pahantahtoisen toiminnan täytyy kohdistua tiettyyn ihmiseen tai ihmisiin toistuvasti tietyn ajanjakson kuluessa. Kiusaamiseen liitetään yleensä kolme tärkeää asiaa. Ensimmäinen on se, että muiden toiminta loukkaa kiusattua ja hänelle aiheutuu siitä mielipahaa sekä pahaa oloa. Toinen tärkeä seikka on se, että loukkaava käytös kohdistuu aina tiettyyn samaan henkilöön tai henkilöihin ja kolmas tärkeä asia on kiusatun ja kiusaajan välinen epätasapaino, jonka vuoksi esimerkiksi kiusatun on vaikea puolustautua. (Hamarus 2008, 12; Höistad 2003, 80; Lämsä 2009, 61-62; Twemlow & Sacco 2008, 56.)

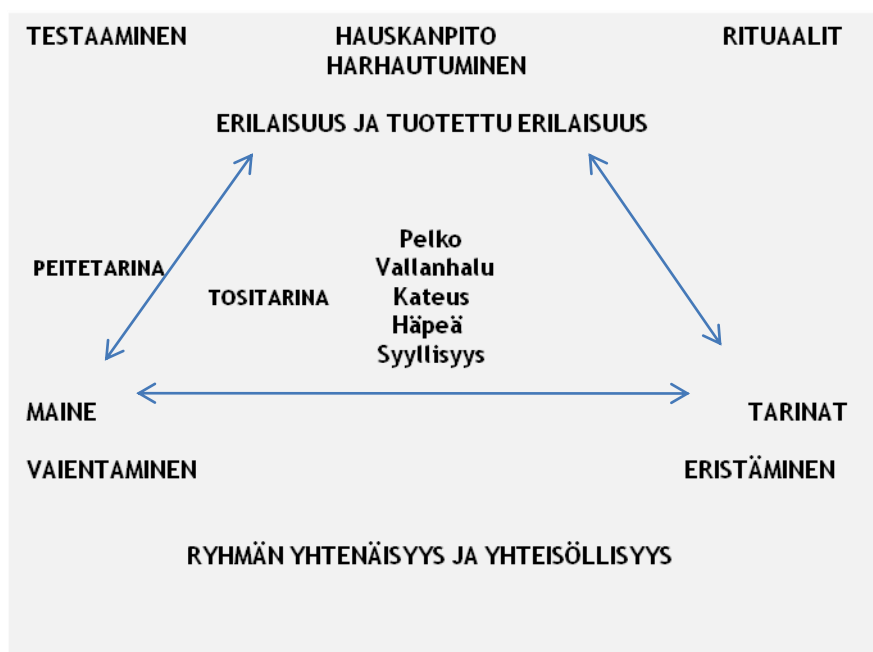
Kiusaamisessa vallitsee usein epätasapaino kiusaajan ja kiusatun välillä, jolloin kiusatun täytyy yrittää puolustautua ja kiusattu on avuton kiusaajaa tai kiusaajia vastaan. Tämä voi olla ruumiillista, henkistä tai sosiaalista epätasapainoa. Ruumiillisella epätasapainolla tarkoitetaan sitä, että toinen on fyysisesti vahvempi ja suurikokoisempi kuin toinen, tämä on yleistä varsinkin pojilla. Kiusaajalla myös saattaa olla takanaan tukijoukko, jolloin kiusattu jää yksin useampaa vastaan. Henkisellä epätasapainolla tarkoitetaan sitä, että toinen on henkisesti heikompi kuin toinen, eikä tällöin kykene puolustautumaan samalla tavalla kuin toinen. Puolustautumista voi vaikeuttaa myös se, että se tapahtuu hienovaraisesti ja huomaamattomasti. Esimerkiksi kiusaaja voi sisällyttää sanomisiinsa piikittelyä, vaikka näennäisesti hyvää tarkoitetaan ohjeeseen. Kiusaaja voi käyttäytyä alistavasti, olla sanavalmiimpi, äänekkäämpi, teräväkielinen tai osata manipuloida muita oppilaita puolelleen. Kiusattu taas saattaa olla epävarmempi, hiljaisempi, pelokkaampi, käyttäytyä kohteliaammin ja hillitysti. Sosiaalisella kiusaamisella tarkoitetaan sitä, että toisella on paljon kavereita ja toisella ei lainkaan. Tällöin kahden tasavertaisen oppilaan nahistelua ei ole kiusaamista. (Hamarus 2008, 12; Lämsä 2009, 60; Salmivalli 2010, 13.)

Yleensä kiusaamisen määritelmään liitetään myös tarkoituksellisuus, sillä kukaan ei kiusaa ilman tarkoitusta. Lisäksi määritelmässä on käytetty käsitteitä jatkuvuus ja toistuvuus. Nämä käsitteet ovat aiheuttaneet myös hieman keskustelua. Jos vain jatkuva tai toistuva toiminta on kiusaamista, milloin voidaan sanoa, että toiminta on jatkunut tai toistunut tarpeeksi pitkään, että sitä voidaan kutsua kiusaamiseksi? Kysymys on hyvin teoreettinen ja siihen on mahdotonta vastata. Tällöin on tärkeämpää tarkastella toimintaa kiusatun näkökulmasta. Milloin kiusattu kokee kiusatuksi tulemisen uhkaa? Siihen sisältyy kielteinen, alistava ja halveksiva suhtautuminen kiusattuun, kiusaajat eivät halua olla missään tekemisissä kiusatun kanssa, ellei siihen liity hyväksikäyttöä tai nolaamista. (Hamarus 2008, 12-13.)

Usein tutkimuksessa kiusaaminen määritellään mitattavaksi kohteeksi ja tutkittavan täytyy täyttää eri ympäristöissä, esimerkiksi eri aikoina ja eri paikoissa samat kriteerit. Tietysti on ymmärrettävää, että varsinkin kvantitatiivisissa tutkimuksissa kiusaamisen määritelmän täytyy sisältää kiusaamisen toistoon ja kestoon liittyviä kriteereitä, jotta tuloksia voidaan vertailla kansainvälisesti ja pitkällä aikavälillä. Toisaalta jos tarkastellaan kiusaamista käytännöllisesti, puuttumisen näkökulmasta, täytyy kiusaaminen määritelmänä olla laajempi. (Hamarus 2008. 14.)

2.1 Kiusaamisen syitä

Kiusaaminen kehittyi usein ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja sosiaalisten suhteiden verkossa. Usein kiusaajan kovan kuoren alla on herkkä ja epävarma ihminen, joka suojautuakseen hyökkää ennen kuin muut ennättävät hyökätä heitä vastaan. Tällaisen epävarman nuoren pukiessa pilottitakin päälleen ja ajaessaan hiuksensa pois, muut alkavat pelätä, jolloin hän tuntee olevansa edes jotakin. Kun kiusatuksi on valittu joku uhri, tarkoittaa se sitä, etteivät muut aktiivisesti estä kiusaamista, koska he ovat juuri välttyneet kiusatuksi tulemisen valinnalta. (Lämsä 2009, 71; Hamarus 2008, 27-28.)

Kuvio 1. Kiusaaminen ilmiönä. (Hamarus 2008, 28.)

Erilaiset viestinnän tutkimukset ovat osoittaneet, jos osapuolet pitävät toisiaan itsensä kaltaisina se helpottaa luottamuksellisen ja läheisen vuorovaikutussuhteen syntyä. Kumppanin ollessa kovin erilainen, on vaikeampaa ennustaa vuorovaikutuskumppanin asenteita, mielipiteitä ja käyttäytymistä kuin samankaltaisilla ihmisillä. Vuorovaikutussuhteen alussa osapuolissa herättää epävarmuutta se, että ei tiedetä toisista juuri mitään. Kyselemällä muilta toisesta

osapuolesta, tarkkailemalla häntä ja hakeutumalla juttelemaan tämän kanssa pyritään vähentämään epävarmuutta. Jos keskustelu on sopivan vastavuoroista ja osapuolet kokevat olevansa samankaltaisia, pystyvät luottamaan toisiinsa ja osaavat ennustaa riittävästi toistensa käyttäytymistä, heidän tutustumisvaihe on onnistunut ja suhde voi alkaa syventyä. Mikäli osapuolet kokevat saavansa keskinäisestä vuorovaikutuksestaan saman verran tukea, mielihyvää ja virikkeitä, on vuorovaikutussuhteella hyvät mahdollisuudet kehittyä ystävyysuhteeksi. Mikäli vuorovaikutussuhteen osapuolet eivät koe toisiaan samankaltaisiksi, osapuolten välisessä ensimmäisessä kohtaamisessa epävarmuus vuorovaikutustilanteessa ei vähene vaan pikemminkin kehittyy viestinnän seurauksena. Osapuolet kokevat olevansa hyvin erilaisia eikä kumpikaan usko saavansa palkitsevia ja nautinnollisia kokemuksia tasavertaisesti vuorovaikutussuhteessa toisen kanssa. Näin voi syntyä otollinen maaperä kiusaamissuhteen syntymiselle. (Pörhölä, 2010.)

2.2 Kiusaaminen ja laki

”Perusopetuslain 29 §:n, lukiolain 21 §:n ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 28 §:n nojalla oppilaalla ja opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön.” (OAJ 2006.)

Olisi erittäin tärkeää, että nuori oppilas olisi tietoinen oikeudestaan turvalliseen opiskeluympäristöön. Nuoren on myös tärkeää olla tietoinen säännöksen tuomasta velvollisuudesta. Säännökset asettavat vastuun koulutuksen järjestäjälle toimia niin, että oikeus turvalliseen koulutusympäristöön toteutuu. Oikeus turvalliseen koulutusympäristöön sisältää fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen turvallisuuden oppilaalle. Fyysisesti turvallinen ympäristö tarkoittaa turvallisia tiloja sekä välineitä ja muita aineellisia puitteita mitä koulutus edellyttää. Turvallinen ympäristö kattaa myös koulumatkat, sillä matkalla sattuneet mahdolliset tapaturmat ovat koulutuksen järjestäjän vastuulla. Oppilaalla on oikeus saada koulutusta ilman muiden koulu yhteisöön kuuluvien häneen kohdistavaa väkivaltaa tai väkivallan uhkaa. (Hamarus. 2008 19-20.)

Vuonna 2003 lasten ja nuorten turvallista kouluympäristöä koskevia säännöksiä täydennettiin. ”Koulutuksen järjestäjän tulee laatia opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.” Koulutuksen järjestäjä on myös veloitettu toimeenpanemaan suunnitelma ja valvoa sen noudattamista sekä toteutumista. (L479/2003.)

2.3 Kiusaaminen Suomen kouluissa

Suomessa ja muualla kiusaaminen kouluissa on valitettavan tavallista eikä se ole poikkeuksellinen ilmiö. Peruskouluikäisistä useimpien tutkimusten mukaan kiusattujen lasten osuus on 5-15 prosenttia. Lukuun vaikuttaa muun muassa käytetty tutkimusmenetelmä, miten kiusaami-

nen on tutkimuksessa määritelty lapsille ja onko kiusatut lapset tunnistettu kaveri- vai itse arviointien perusteella ja lasten ikä (lapsien saadessa ikää lisää itsensä ilmoittama kiusatuksi joutuminen vähenee). (Salmivalli 2010, 17.)

Kiusaamisen tutkimukset ja aiheesta käydyt keskustelut käsittelevät vahvasti peruskoulussa ilmenevää kiusaamista, viime aikoina myös peruskoulun jälkeisissä oppilaitoksissa tapahtuva kiusaaminen on herättänyt kiinnostusta kiusaamisilmiötä kohtaan. Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen (ent. Stakes) toteuttaman kouluterveyskyselyn perusteella tiedetään, että peruskoulussa esiintyy enemmän kiusaamista kuin peruskoulun jälkeisissä oppilaitoksissa. Kuitenkin viitisen prosenttia ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista kiusaa toisia toistuvasti ja yhtä suuri osuus joutuu toistuvasti kiusatuksi. Kiusaamisen yleisyydestä maiden välillä tehtävä vertailu on ongelmallista, vaikka kiusaaminen olisikin pyritty määrittelemään mahdollisimman yhdenmukaisesti eri maissa. (Salmivalli 2010, 22.)

WHO:n koululaistutkimus eli Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) study on laaja kansainvälinen pitkäkestoinen tutkimus, jossa pyritään tarkastelemaan monipuolisesti nuorten ja kouluikäisten lasten hyvinvointia ja terveyttä, elämäntyyliä ja terveyskäyttäytymistä lasten ja nuorten arkisissa sosiaalisissa tilanteissa. Tutkimus alkoi Suomen, Englannin, Norjan ja Itävallan tutkijoiden yhteistyönä vuonna 1982 ja se on laajentunut 40 maahan ja alueeseen Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa. Suomessa tätä tutkimusta kutsutaan WHO-koululaistutkimus nimellä. (WHO-koululaistutkimus.)

WHO:n koululaistutkimus järjestetään muutaman vuoden välein 40:ssä eri maassa 11-, 13- ja 15-vuotiaille koululaisille. Suomessa kerättiin viimeksi koululaistutkimukseen liittyvää aineistoa vuonna 2006. Vuonna 2006 saatujen tulosten perusteella Suomessa näyttäisi jokaisen tutkitun ikäryhmän kohdalla tulosten olevan keskimääräistä parempia. Kiusaavien ja kiusattujen oppilaiden osuus kansainvälisessä vertailussa ole kovin suuri, mutta luvut eivät myöskään ole alhaisinta tasoa. (Salmivalli 2010, 23-24.)

2.4 Koulukiusaamisen roolit

Kiusaamistilanteissa yleensä kaikilla ryhmän jäsenillä on oma rooli, eikä tilanteessa yleensä koskaan ole vain kiusattu ja kiusaaja. Kiusatun rooli on yleensä aktiivinen sekä aloitteellinen ja hän yleensä johtaa kiusaamistilannetta. Kiusattu on oppilas, joka joutuu kiusan ja pilkan kohteeksi usein ja toistuvasti. Kiusattu on yleensä hyvin puolustuskyvytön tilanteessa. Ryhmästä löytyy esimerkiksi avustajan, vahvistajan, puolustajan sekä ulkopuolisen roolit. Avustajan roolissa oleva yleensä osallistuu kiusaamiseen ja tukee sekä auttaa kiusaajaa. Vahvistaja tehtävä on katsella ja sivusta nauraa tilanteelle. Puolustaja yleensä pitää kiusatun puolia ja pyrkii saamaan kiusaamisen päätökseen. Ulkopuolisen roolin ottava yrittää pysyä erossa koko

tilanteesta eikä myöskään halua osallistua siihen millään tavalla. Ulkopuolisia katselijoita on ryhmässä yleensä suurin osa. (Kirves, 2010; Vanhempien opas, 2009).

2.5 Kiusaamisen tyypit

Kiusaaminen voidaan jakaa kahteen luokkaan, suoraan ja epäsuoraan kiusaamiseen. Epäsuoralla kiusaamisella tarkoitetaan kiusaamista, joka tapahtuu piilossa esimerkiksi selän takana puhuminen, juurujen levittäminen sekä eristäminen muusta porukasta. Suoralla kiusaamisella tarkoitetaan kiusaamista, jossa kiusaaja näyttää negatiiviset asiansa suoraan kiusatulle esimerkiksi lyömällä tai haukkumalla suoraan päin naamaa. Lisäksi kiusaamisen voi jaotella fyysiseen, psyykkiseen sekä sosiaaliseen kiusaamiseen. Fyysisessä kiusaamisessa tapahtuu usein suoraa väkivaltaa, kuten lyömistä tai tönimistä. Psykkisessä kiusaamisessa pyritään yleensä saattamaan kiusatun henkistä puolta esimerkiksi sanoilla, eleillä tai ilmeillä. Sosiaalisella kiusaamisella tarkoitetaan sitä, kun kiusaaja pyrkii vaikuttamaan kiusatun vuorovaikutussuhteisiin sekä ystävyysuhteisiin. (Hamarus 2008. 45-46.)

Kiusaamisella on monenlaisia muotoja. Se voi ilmetä sanallisena kiusaamisena, joka tarkoittaa nimittelyä, haukkumista tai toisesta pahan puhumista. Kiusaaminen voi ilmetä myös eristämisenä, jolloin oppilasta ei oteta mukaan leikkeihin esimerkiksi välitunneilla, eikä hänen kanssaan haluta olla missään tekemisissä. Joskus kiusaaminen saattaa ilmetä fyysisenä, se usein tarkoittaa hakkaamista, potkimista tai lyömistä. Kiusaamisesta voidaan myös käyttää erilaisia termejä, esimerkiksi mobbaus, aggressio, väkivalta sekä pennalismi ja simputus (armeijassa), jota käytetään yleensä, kun kyseessä on esimiehen alaiseen kohdistama kiusaaminen. (Hamarus 2008, 45; Jyväskylän yliopisto, Koulutuksen tutkimuslaitos.)

Yleisin kiusaamisen laji on hiljainen kiusaaminen, jolla tarkoitetaan katseen välttämistä, tuijottamista, merkitsevien silmäysten vaihtamista jonkun kanssa, huokailua, ilmeilyä, vaikenemista, selän kääntämistä, toisen puhuttelun väistämistä tai toisen kohtelua niin kuin hän olisi vain ilmaa. Tämä on kiusaamisen lajeista hankalin, koska sitä voi olla hankala huomata. Kiusatut ovat yleensä vaitonaisia ja huomaamattomia henkilöitä, jotka eivät pidä suurta meteliä itsestään, eivätkä välttämättä kerro kokemuksistaan. (Höistad 2003, 80-81.)

Sanojen kautta toiselle oppilaalle aiheutettua pahaa mieltä kutsutaan sanalliseksi kiusaamiseksi. Eräät tutkijat ovat myös käyttäneet nimitystä verbaalinen aggressio. Siihen liittyy haukkuminen, nimittely, pilkkaaminen, ivaaminen, uhkailu sekä yleensä toisesta halventavasti puhuminen. Haukkumiselle ja nimittelylle kimmoke voidaan saada lähes mistä vain esimerkiksi vaatteista, ulkonäöstä, laihuudesta, lihavuudesta tai vaikka näppylästä naamassa. Lisäksi juurujen ja huhujen levittäminen kuuluu sanalliseen kiusaamiseen. Yhteisöissä, joissa oppilaat pelkäävät itse joutuvat ivan kohteeksi, oppilaat saattavat käyttää sanallista kiusaamista puolustuksenaan. Sanallinen kiusaaminen saattaa kuitenkin kehittyä kiusaamisen prosessiksi, jos-

sa uhkailun ja pilkkanimien merkitys voi usein laajentua sekä koventua. Tällöin kiusaamiseen saattaa liittyä uusia muotoja esimerkiksi fyysistä väkivaltaa. Ongelmallinen sanallinen kiusaaminen on myös sitä, että kiusattu voi kuvitella aiheuttavansa tilanteen itse eikä huomaa, että häntä kiusataan, sillä välttämättä ulkopuolinenkaan näkijä ei tilannetta tunnista, kuten esimerkiksi opettaja. (Hamarus 2008, 46-47; Sinkkonen 2010, 192.)

Fyysisellä kiusaamisella tarkoitetaan tilannetta, jossa henkilöä kiusataan ruumiillisesti. Tällainen tilanne on usein helpointa havaita, sillä se näkyy ulospäin esimerkiksi revenneinä vaatteina tai mustelmina. Fyysiseen kiusaamiseen liittyy myös ns. vahingossa tehdyt tönäisyt tai oven lyöminen suoraan nenän edestä kiinni. Kiusatun tavaroille voidaan tehdä vahinkoa tai niitä esimerkiksi kätketään. Tällaisesta kiusaamisesta voidaan käyttää myös nimitystä fyysinen aggressio. Usein fyysinen kiusaaminen koetaan kiusaamiseksi, vaikka se olisi tapahtunut vain kerran, mutta tämä on perusteltua siksi, että fyysinen väkivalta on yleensä kiusaamisen alku. Fyysisen väkivallan sivustakatsojat harvoin uskaltavat mennä tapahtumien väliin, sillä se koetaan yhteisössä pelottavana ja sen pelätään kohdistuvan itseensä. Fyysinen kiusaaminen voi myös lähteä käyntiin rangaistuksena, joku on sanonut kiusaajan mielestä jotain sopimatonta, mistä seuraa tappelu. Joskus kiusaaja saattaa käyttää myös tukijoukkojaan hyväkseen ja delegoida kiusaamisen toiselle. Fyysisellä väkivallalla kiusaaja saa usein pidettyä asemansa yhteisössä, eikä muut uskalla arvostella kiusaajaa. (Höistad 2003, 85; Hamarus 2008, 53-55.)

Yksi kiusaamisen muoto on syrjimin. Usein prosessi alkaa siitä, että muutama oppilas syrjii kiusattua ja tämän kehittyessä kiusattu tavallaan eristetään koko yhteisön ulkopuolelle. Syrjimistä on hankala havaita ja siihen on myös hankala puuttua, koska syrjimiseen ei välttämättä liity muita kiusaamisen muotoja, eikä syrjimin jätä jälkiä kuten esimerkiksi fyysinen kiusaaminen. Kuitenkin yleensä tunne-elämän vauriot ovat syviä ja vakavia. Usein kiusatut kokevat, ettei heillä ole koko luokalla yhtään ystävää tai että heihin turvaudutaan ”paremman puutteessa”. Lisäksi syrjimiseen saattaa liittyä kiusatun erilaisuus. Nuorisokulttuuriin kuuluu tiettyjä trendejä esimerkiksi vaatteissa ja musiikissa, joita nuoret ihannoivat. Yleensä jos joku oppilas poikkeaa näistä ihanteista, saatetaan hänet jättää ryhmän ulkopuolella sekä ryhmän sisällä voidaan hänestä käydä keskustelua. Syrjimisen saattaa huomata esimerkiksi ryhmä tai paritehtävissä, joissa oppilaat saavat itse tehdä ryhmäjoon. Tällöin syntyy helposti aito tilanne, jossa voidaan käyttää eristämiseen liittyvää valtaa. (Hamarus 2008, 47-52; Holmberg-Kalenius 2008, 23- 25.)

2.6 Kiusaaminen ja sukupuoli

Kiusaamista joka liittyy sukupuoleen esimerkiksi toiminnot, jotka saavat toisen tuntemaan itsensä loukkaantuneeksi tai vihaiseksi ja puhe joka jotenkin halveeraa tai alentaa toista, sanotaan sukupuoleen kohdistuvaksi häirinnäksi. Siihen liittyy myös seksuaalisesti virittyneet vitsit sekä mahdollisesti ehdottelu, vaatiminen ja fyysinen kosketus tai jopa raiskaus tai sen

yrittäminen. Häirinnäksi ilmiötä kutsutaan, kun huomion kohde kokee toiminnan epäilyttäväksi ja pyytää aktiivisesti toista lopettamaan mutta toiminta silti jatkuu. (MLL 2011.)

”MLL:n kiusaamiskyselyn 2009 mukaan yläkoululaisista tytöistä 12 % koki viikoittaista sanallista seksuaalista häirintää koulussa ja pojista 11 %. Kerran kuussa tai harvemmin häirittiin tyttöistä 40 % ja pojista 27 %. Fyysistä häirintää koki 7 % tytöistä viikoittain ja 23 % kerran kuussa tai harvemmin. Myös pojista 7 % koki häirintää viikoittain ja 13 % kerran kuussa tai harvemmin. Seksuaalinen häirintä näyttää olevan yhtä yleistä kuin kiusaaminen. Häirintä on usein yhteydessä muuhun koulukiusaamiseen.” (MLL 2011.)

Kiusaamiseen liittyy myös sukupuoleen kuuluvat stereotypiat eli kiusaamisen aiheena voi olla toiminta, joka ei täytä odotuksia ”oikeanlaisesta” käyttäytymisestä. Esimerkiksi pojan tanssiharrastus voi olla kiusaamisen kohde. Myös odotukset tyttöjen ja poikien teoille ovat usein erilaisia, tyttöjä pyydetään siivousavuksi ja poikia korjaamaan teknisiä laitteita. Lisäksi seksuaalinen suuntautuminen voi olla vaikuttava tekijä, esimerkiksi heterous nähdään normaalina ja toivottuna yhteiskunnassa, kun taas vähemmistön edustajaan liitetään yleensä ennakkoluuloja. Nuorille on tärkeää saada yhdenvertainen kokemus siitä, että voi elää omana itsenään. (MLL.)

Pojille ja miehille on tyypillisempää kiusaamisessa verbaalisuus ja fyysisuus, kun taas tytöille yleisempää on käyttää epäsuoraa aggressiota sekä heidän kiusaaminen on enemmän manipulaatiivista. Poikien välinen kiusaaminen on yleensä tönimistä, potkimista, lyömistä sekä tavaroitten ottamista. Tytöt toimivat tyypillisemmin epäsuorasti, eli useimmiten jättävät kiusatun ryhmän ulkopuolelle. Molemmille yhteistä kiusaamisessa on kiusatun nimittely ja solvaaminen. (Teräväinen 2008, 10.)

Tyttöjen epäsuora kiusaaminen jää opettajilta usein huomaamatta, koska tytöt osaavat olla hyvinkin hienovaraisia ja pitää kiusaamisen näkymättömänä verrattuna poikien tapaan kiusata. Epäsuoraa kiusaamista ei myönnetä helposti eikä siitä kerrota opettajalle yhtä helposti kuin näkyvää kiusaamista. Epäsuora kiusaaminen jättää aina jälkensä uhriinsa. (Teräväinen 2008, 10.)

2.7 Kiusaamisen vaikutukset

Lapselle vakava ja jatkuva kiusaaminen on vaarallista. Se jättää kehittyvään lapseen haavan herkkään ja kehittyvään itsetuntoon. Lapsuudessa koetut kiusaamiskokemukset voivat olla lapsen tai aikuisen masentuneisuuden ja itse tuhoisuuden taustalla. (Kiusatut ja kiusaajat 2010.)

Kiusattujen lasten koulupelko ja erilaiset psykosomaattiset oireet, kuten vatsakivut ja päänsärky ovat kiusaamisesta johtuvia välittömiä oireita. Koulukiusaamisen uhreilla on todettu olevan muita luokkatovereitaan huonompi itsetunto ja he ovat useammin muita ahdistuneempia. Kiusaamisella on todettu olevan myös suoria vaikutuksia koulumenestykseen esimerkiksi, kun on paha mieli, on vaikea keskittyä koulutyöhön, mutta on vaikea tutkia johtuuko muun muassa uhrien ahdistuneisuus itse kiusaamisesta? Kysymyksenä onkin, valikoituvatko uhreiksi sellaiset nuoret, joilla on huono itsetunto ja ovat jo ennestään ahdistuneita? (Kiusatut ja kiusaajat 2010.)

Toisaalta on myös todettu, että kielteiset kokemukset eivät ole johtuneet kouluajan kiusatuksi joutumisesta vaan siitä, että positiivisia toverisuhteita on ollut vähän tai ei ollenkaan sekä ryhmän ulkopuolelle jäämisessä. Niistä voi päätellä, että mikäli nuorella on jotain kokemuksia myönteisistä toverisuhteista kouluajalta kiusaamisesta huolimatta, ne saattavat olla suojaavia tekijöitä, jotka ehkäisevät merkittävästi kiusaamisen pitkäaikaisseuraamuksilta. Kuitenkin kiusatulle ja kiusaajalle kiusaaminen on kehityksellinen riski. Kiusaajalla on riski jatkaa aggressiivista ja alistavaa käytöstä myöhemminkin elämässään, jos hän saa jatkaa kiusaamista ja siihen ei puututa. (Kiusatut ja kiusaajat 2010.)

2.7.1 Kiusaamisen yksilölliset vaikutukset

Kiusaaminen jättää aina jäljet, ja se on vakava uhka kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Kiusaamisen yksilölliset vaikutukset liittyvät kiusaajaan, kiusattuun sekä jopa sivusta seuraajiin. Kiusaaja oppii oman mallin toimia yhteisössä kiusatessaan muita. Kiusaaja saattaa pitää roolin myös tulevaisuudessa, ja se saattaa seurata työikään asti. Kiusaajan tarve puolustautua herää aina kun hän kokee itsensä tai oman asemansa uhatuksi tavalla tai toisella. Johtoasemassa tällainen henkilö voi käyttää valtaansa väärin ja toiminnallaan aiheuttaa työyhteisössä pahoinvointia sekä sairauspoissaoloja. Sivusta seuraajat oppivat, että epäoikeudenmukainen kohtelu on sallittua joillekin henkilöille ja toisille ei, jollei kiusaamiseen puututa tarpeeksi ajoissa. Lisäksi sivusta seuraaja voi kokea halua puuttua tilanteeseen, muttei uskalla koska pelkää liiaksi. Muistot ja syyllisyys tästä voi seurata aikuisikään asti. Kuitenkin kiusaaminen vaikuttaa kiusattuun yleensä kaikkein vahvimmin. Kokemus kiusatuksi tulemisesta on järkyttävä ja kipeä kokemus, usein siksi että kiusattu menettää perusturvallisuuden tunteen ja yleensä myös ystävänsä sekä asemansa ryhmässä. Hän menettää myös mahdollisuuden olla ystävä toiselle ja ilman perusuottamusta on vaikea solmia uusia ystävyysuhteita. Kiusaaminen aiheuttaa kiusatulle usein mielipahan ja yksinäisyyden tunnetta sekä vaurioittavat minäkuvaa ja itsetuntoa. Kiusatun tunne siitä ettei hänen persoonansa ole hyvä ja kelvollinen aiheuttavat häpeän ja pelon tunteita, joista taas kumpuaa tunne itsensä voimattomuudesta ja yksinäisyydestä. Pahimmassa tapauksessa kiusattu voi masentua ja menettää elämän ilon ja halun. Koska kiusaaminen jättää usein syvät jäljet, on siitä parantuminen pitkän ajan prosessi. Usein jopa vuosia kiusaamisen jälkeen, tilanteet jotka muistuttavat jollain tavoin kiusatun

kokemia kiusaamistilanteita, nostavat pintaan vanhoja tunteita ja vaikuttaa hänen käytökseensä. (Hamarus 2008, 78-79; Holmberg-Kalenius 200, 32-42; Lämsä 2009, 70-100.)

Tutkimuksessa selvitettiin mistä psyykkisesti sairaiden traumat olivat saaneet alkunsa; 30-80 % skitsofreniaa sairastavien henkilöiden taustoista sisälsi joko seksuaalista tai fyysistä väkivaltaa. 69 % kaikista sairaalan potilaista oli myös kokenut tällaisia tapahtumia. Kiusaamisesta voi seurata pitkiä sairaalajaksoja, terapiakäyntejä, sairauslomia sekä työkyvyttömyyseläke. Kiusaamisen vaikutukset voivat tulla esiin vasta myöhemmällä iällä. On siis muistettava että kysessä on erittäin vakava ongelma. Lisäksi kiusattu voi koulussa pyrkiä välttämään kiusaajan kanssa samoja valinnaisia opintoja tai kursseja ja tämä saattaa vaikuttaa kiusatun tulevaan koulutukseen sekä ammatinvalintaan. Tietystä kouluaineesta voi jäädä ikävä muisto tai tunne, minkä vuoksi kiusattu välttää tätä ainetta myös myöhemmässä elämässä. Joillekin kiusatuille taas pärjääminen ja menestyminen koulussa saattaa olla portti tulla nähdyksi yhteisössä tai sitten he pelkäävät etteivät tekisi virheitä. Tämä yleensä tappaa uskalluksen ja luovuuden, koska varman päälle pelaaminen usein johtaa jäykkyyteen sekä kankeuteen. Myöskään innostusta tai mielenkiintoa oppimiseen uskalletaan harvoin näyttää. Oppilaat pyrkivät tavoittelemaan samanlaisuutta, koska pelkäävät kiusatuksi tulemistä. (Hamarus 2008, 78-79; Holmberg-Kalenius 2008, 94.)

2.7.2 Kiusaamisen välittömät ja pitkäaikaiset vaikutukset

Kiusaamisen välittömiä vaikutuksia kiusatulle voivat olla yleinen ahdistus, sosiaalinen ahdistus, huono itsetunto, kielteinen minäkuva, itsetuhoajatukset, yksinäisyys sekä masentuneisuus. On todettu, että kaikkein merkittävin psykososiaalinen vaikutus on masennus. Kaikissa tutkituissa ikäryhmissä ja kaikenlaisen kiusaamisen yhteydessä masennuksen ja kiusatuksi tulemisen suhde oli yhtä vahva. Näitä välittömiä vaikutuksia on usein tutkittu mittaamalla samalla kiusatuksi tulemistä sekä esimerkiksi masentuneisuutta. Kuitenkin on hyvä muistaa, ettei voida tietää aiheuttiko kiusaaminen esimerkiksi huonon itsetunnon vai valikoituiko valmiiksi huonon itsetunnon omaava oppilas kiusatuksi. On kuitenkin olemassa tutkimuksia joissa on tarkasteltu kiusatuksi joutumista sekä psykososiaalisia ongelmia kahtena eri ajankohtana, jolloin on pystytty tutkimaan johtaako psykososiaaliset ongelmat kiusatuksi tulemiseen tai päinvastoin. Nykytutkimuksien mukaan monet ongelmat ovat seurausta kiusatuksi tulemisestä. (Salmivalli 2010. 26-28.)

Kiusaamisen jatkuessa pidempään, ilman että siihen puututaan, ovat sen vaikutukset vakavammat. Kiusatun arvo muuttuu toisten silmissä kiusaamisen jatkuessa pitkään, jolloin yhteisö oppii että, kiusattua voidaan kohdella miten halutaan. Kiusattu muuttuu näkymättömäksi. Tässä asemassa olevan aikuisen itsetunto romahtaa, mutta lapselle, jolla kehitys on vielä kesken, tällainen kokemus on tuhoava. Ihmisarvon menetys on kauheinta mitä ihmiselle voi ta-

pahtua. Kiusattu alkaa usein itsekin uskoa siihen mitä hänestä puhutaan, ja myös itse hylkää itsensä. Kiusattu voi kokea, ettei häntä tueta tai häntä jopa syytetään kiusatuksi tulemisesta. Kiusattu saattaa tämän seurauksena muuttua passiiviseksi ja toivottomaksi eli lamaantua. Kiusaaminen on tällöin entistä helpompaa, koska kiusattu ei vastusta eikä yritä keksiä ratkaisumalleja tilanteesta pääsemiseksi. Yksi pitkäaikaisen kiusaamisen puolustautumiskeino on itsensä kovettaminen. Kiusattu valmistautuu henkisesti kiusaamiseen niin, ettei anna sen tuntua selvitäkseen tilanteesta. Tällainen pitkäaikainen puolustautuminen kuitenkin verottaa kykyjä tuntea muitakin tunteita. Esimerkiksi myötätunnon kokeminen saattaa vaikeutua. Lisäksi kiusattu saattaa ruveta tuntemaan koston halua ja katkeruutta jolloin ilon ja välittämisen tunne hajoaa. Kiusatun tunne-elämän tasapainon vaurioitua näinkin pahasti, voivat seuraukset olla hyvin vakavat. Esimerkkejä ovat koulusurmaajat, jotka kuitenkin edustavat äärimmäisen harvinaisia, mutta mahdollisia kehityskulkuja. Koulusurmaajat ovat luultavasti jääneet todella yksin kipeiden asioidensa kanssa. Jollei näitä kiusaamiseen liittyviä tunteita pääse purkamaan, voi seurauksena olla mielialojen raju vaihtelu, uupumus sekä masennus. (Holmberg-Kalenius 2008, 32-95; Salmivalli 2010, 26-27.)

Poikien ja tyttöjen purkaukset eroavat hieman toisistaan. Pojilla yleistä on purkaa paha olo väkivaltaan, kun taas tytöt saattavat vahingoittaa itseään viiltelemällä. Sulkeutuminen ja kommunikoinnin pelko ovat kiusaamisen pidemmälle ulottuvia vaikutuksia. Kiusatun joutuessa pitkään patoamaan tunteitaan ja ajatuksiaan, hän lopulta turtuu ja kadottaa yhteyden sekä positiivisiin että negatiivisiin tunteisiinsa. (Holmberg-Kalenius 2008, 32-95.)

2.7.3 Kiusaamisen yhteisölliset vaikutukset

Kiusaamisen yhteisölliset vaikutukset johtuvat kiusaamisen voimakkaasta vaikutuksesta. Kiusaamisen vaikutus näkyy esimerkiksi siinä, että kiusatulta haetaan joku ominaisuus mistä johdetaan häntä aletaan kiusata, esimerkiksi lihavuus. Tämä ominaisuus muodostuu ominaisuudeksi, jota koko yhteisö karttaa, kun taas sen ominaisuuden vastakohta muodostuu ominaisuudeksi jota yhteisö arvostaa, esimerkiksi tässä tapauksessa hoikkuus. Toinen esimerkki voisi olla, että jotain oppilasta kiusataan hyvästä koulumenestyksestä, jolloin kouluyhteisössä ei välttämättä uskalleta tuoda omaa osaamistaan ja kykyään esille. Kiusaaminen alkaa toimia koulun tärkeitä tavoitteita vastaan, koska koulussa tavoite on oppia ja yleensä yhtenä arviointi kriteerinä pidetään tuntiaktiivisuutta. Lisäksi jos oppimisympäristö muuttuu turvattomaksi vaikuttaa se vahvasti viihtyvyyteen sekä oppimiseen. Pelon ja paineen ilmapiirissä oppiminen muuttuu mahdottomaksi ja se tappaa yhteisön luovuuden. Oppilaat myös saattavat jäädä kotiin kouluun menemisen sijaan, koska kouluun meno tuntuu ahdistavalta ja vastenmieliseltä. Oppilailla on silloin myös riski jäädä pahasti opetuksesta jälkeen. (Hamarus 2008. 75-76.)

3 KIUUSAAMISEEN PUUTTUMINEN JA EHKÄISY

Salmivalli (2010, 25) korostaa kiusatuksi joutumisesta kaksi asiaa, jotka tekevät tilanteesta erittäin traumaattisen. Ensinnäkin kiusaaminen on usein pysyvä tilanne, joka monilla kiusatuilla jatkuu vuodesta toiseen. Toiseksi kiusaamiseen liittyy usein kokonaisvaltainen ihmisarvon menetys vertaisryhmässä ja näin ollen se ei ole muusta luokan sosiaalisesta toiminnasta irrallaan. Ryhmässä huonossa valossa tai muuten ei niin suosittu lapsi alun perin valikoituu muita suuremmalla todennäköisyydellä kiusatuksi, muuttuu muiden lasten käsitys tästä ajan kuluessa yhä kielteisemmäksi.

län karttuessa lapset eivät itsestään lopeta kiusaamista. Salmivallin (2010, 30-31) mukaan lapset tuntuvat vähitellen ensimmäisten kouluvuosien aikana oppivan, ettei kiusaaminen ole sopivaa ja toisten kiusaaminen vähenee. Murrosikää lähestyttäessä jotakin kuitenkin tapahtuu, kiusaamisen lisääntyminen saattaa liittyä nuoren asemaan ryhmässä ja kiusaaminen on tapa tavoitella statusta ryhmässä ja näin ollen olla muiden silmissä ”cool”. Kaukiaisien (2002, 121) mukaan kiusaamisen motivaation perustaksi esitetään muun muassa oman arvo- ja vaikutusvallan lisäämistä ja itselle myönteisen identiteetin ylläpitämistä sekä voimakkaan ja kovan vaikutelman antamista itsestä. Esimerkiksi yleisin vastaus kiusaajilta itseltä kysyttäessä kiusaamisen syiksi on ollut vallan tunteen lisääminen ja ”coolilta” näyttäminen.

Kiusatun rooli on pysyvä kuukaudesta ja vuodesta toiseen ja osa lapsista sinnittelee tässä tilanteessa kaikki koulu vuotensa, tämä osoitetaan monessa tutkimuksessa. Useimmiten kiusaaminen loppuu vasta silloin kun loppuu oppivelvollisuuskin. Pitkään jatkuva kiusaaminen on riski lapsen kehitykselle. Kiusaaminen on saatava loppumaan mahdollisimman pian ja näin ollen vanhempien ei tule tuudittautua ajatukseen, että kiusaaminen loppuu aikanaan vaan toimiin on ryhdyttävä. (Salmivalli, 2010, 31.)

Molempien sekä kiusaajan, että kiusatun kannalta on tärkeää saada kiusaaminen lopetetuksi. Mikäli kiusaajan toimintaan ei puututa, tämä jatkaa todennäköisesti samalla toiminnalla myös myöhemmissä elämänvaiheissa. Kiusaamiseen puuttuminen on viestinä myös muille lapsille, että olemme vastuussa toinen toisistamme ja jokainen meistä ansaitsee kunnioittavan kohtelun, pidimmepä toisesta enemmän tai vähemmän. (Salmivalli 2010, 30)

”Kiusaamiselle voidaan hakea selityksiä ainakin yksilötasolta, lapsiryhmien (pienryhmien, esim. kaveriryhmien), koululuokan ja koulun tasolta.” (Salmivalli 2010, 36).

Yksilötasolla esiin nousee kiusattujen lasten ja heidän kiusaajien ominaisuuksia ja persoonallisuuden piirteitä, tällä hetkellä tiedetään, että kuka tahansa ei joudu kiusatuksi yhtä todennäköisesti. Ulkoinen olemus (poikkeava ruumiinrakenne, kuten lihavuus tai laihuus, motorinen

kömpelyys) tai tietynlainen temperamentti (arkuus tai toisaalta räjähtämisherkkyys provosoi- taessa) lisäävät riskiä kiusatuksi joutumiselle. Kaikkein eniten riskiä lisäävät kuitenkin lapsen huono itsetunto, epävarmuus ja arkuus. Tästä on voitu päätellä, että kiusaajat valitsevat koh- teiksi lapsia, joista saa varmuudella helpon ”voiton”. (Salmivalli 2010, 38.)

Koululuokantasolla koululuokkaan liittyvät tekijät vaikuttavat kiusaamisen esiintymisen lisäksi siihen, miten kiusaamista sivusta seuraavat opiskelijat toimivat ja reagoivat kiusaamistilan- teessa. Vaikka suuri osa oppilaista ei hyväksyisikään kiusaamista, käyttäytyvät he huomaamat- taan kiusaamista vahvistavasti ja kierrettä ylläpitävästi, esimerkiksi kerääntymällä paikalle katsomaan ja nauramaan kiusaamiselle tai auttavat kiusaajaa eri tavoin. Ajatellaan, että lap- sella, joka uskaltaa puuttua kiusaamiseen ja puolustaa kiusattua, täytyy olla hyvä asema luokkatoverien keskuudessa. (Salmivalli 2010, 42.)

Kouluntasolla koulun vaikutuksia kiusaamiseen on tutkittu varsin vähän. Organisaatio- ja yh- teisötason tekijöitä on huomioitu liian vähän koulukiusaamisessa. Eroja kuitenkin koulujen välillä esiintyy - senkin jälkeen, kun esimerkiksi kouluissa on huomioitu oppilaiden eri sosio- ekonomisten taustojen vaikutus. Koulutason tekijöitä voidaan tarkastella kouluilmapiirin tai - kulttuurin sekä koulun fyysisen ympäristön (koko, tilojen sijoittelu, viihtyisyys) näkökulmista. Koulun kasvatuskulttuuriin, henkilökunnan asenteisiin ja työskentelyilmapiiriin tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota. Koulun sääntöjen johdonmukaisuus ja selkeys ehkäisivät ala- luokilla koulukiusaamista, kun taas yläluokilla oppilaiden selkeät oppimistavoitteet ja moti- voituneisuus koulutyöhön ehkäisivät kiusaamista. Kouluissa, joissa kiusaamisongelmaan ja sen selvittämiseen on sitouduttu ja joissa kiusaamiseen puuttumista pidetään tärkeänä, kiusaa- mista esiintyi vähemmän kuin niissä kouluissa, joissa nämä asiat olivat jääneet vähemmälle huomiolle. (Salmivalli 2010, 49.)

Kiusaamisen vähentämiseksi tärkeä lähtökohta on tiedostaa ja myöntää rehellisesti, että mei- dänkin koulussamme esiintyy kiusaamista. Kiusaamisen vastainen työ ei kunnolla pääse käyn- tiin, mikäli kiusaamista vähätellään tai sitä ei pidetä oman koulun ongelmana. Asiallisen in- formaation avulla voi lisätä tietoisuutta oman koulun sisällä tapahtuvasta kiusaamisesta. Täl- löin voidaan ymmärtää, että kiusaaminen on hyvinkin yleinen ilmiö, jota tapahtuu lähes kai- kissa kouluissa. (Salmivalli 2010, 55.)

Oikeusministeriön vuonna 2009 julkaisemassa Jokelan koulusurmia koskevassa tutkintalauta- kunnan raportissa annetaan suosituksia muun muassa kiusaamisen ja väkivallan ehkäisemisek- si. ”Opetusministeriön ja opetuksen järjestäjien tulisi huolehtia siitä, että kouluissa on aktii- visessa käytössä järjestelmälliset ja toimivat käytännöt kiusaamisen ennaltaehkäisyyn, puut- tumiseen jo varhaisessa vaiheessa sekä seurantaan.” (Tutkintalautakunnan raportti 2009, 122).

Yhdessä oppilaiden kanssa laaditut kiusaamisen vastaiset säännöt edistävät itse toimintaan sitoutumista. Koulun tai luokan sääntöjen olisi hyvä koskea myös oppilaita, jotka seuraavat kiusaamista sivusta ja ohjaisi myös näiden oppilaiden toimintaa esimerkiksi ”Ota kaikki mukaan leikkeihin” tai ”kerro kiusaamisesta opettajalle”, ei siis pelkästään kieltojen muodoissa esiintyviä sääntöjä esimerkiksi ”Ei saa kiusata toisia”. Säännöt tulisi olla myös myönteisesti esitettyjä kieltomuotojen lisäksi ja sääntöjä ei saa olla liikaa. On hyvä asia, mikäli säännöt ovat luokassa nähtävillä ja myös vanhempien saatavilla. Pelkkien sääntöjen luominen ei riitä, vaan on myös tärkeää seurata, että sääntöjä noudatetaan ja niiden rikkomisesta voi seurata sanktioita. Huomioitavaa on myös kiitoksen osoittaminen ja positiivinen vahvistaminen etenkin silloin kun sääntöjä on noudatettu. (Salmivalli 2010, 71.)

Koulun tehtävänä on saada kiusaaminen, ahdistelu ja väkivalta loppumaan ja näiden lisäksi myös huolehtia siitä, että kiusaamista ei pääsisi tapahtumaan. Koskaan ei voi korostaa ennaltaehkäisevän työn merkitystä liikaa. Mikäli koulu ei tee aktiivista ennaltaehkäisevää työtä luokissa ja pyri pääsemään irti negatiivisen käytöksen muodoista, voi yksittäinen kiusaamistapaus tuottaa vain tilapäistä helpotusta koulun tilanteeseen. (Höistad 2003,151.)

Koulun ja kodin välillä mietitään kenellä on vastuu kiusaamisen lopettamisesta. Vanhemmat toivovat koulun tarttuvan tehokkaammin ongelmiin ja ovat järkyttyneitä kiusaamistapauksista uutisoitaessa, joskus vanhemmat saattavat jopa syyllistää koulua. Vanhempien levottomuutta saattaa lisätä se, että tiedotusvälineet antavat olettaa, että opettajat eivät halua edes nähdä tai puuttua kiusaamiseen. Koulun henkilöstö pitää kohtuuttomana sitä odotusta, että kodeissa ajatellaan koulun olevan vastuussa kaikesta siitä mitä koulussa ja koulu alueella tapahtuu, ajatellaan, että kasvatustehtävän päävastuu on kodeilla. Vaikka lapsen peruskasvatuksen vastuu on vanhemmilla ja kodeilla kuuluu koulun vastuulle se mitä koulussa tapahtuu. Koulun vastuulla on jo lainsäädännön nojalla huolehdittava, ettei kukaan joudu systemaattisen kiusaamisen kohteeksi. Sekä koti että koulu voivat kuitenkin omalla toiminnallaan vaikuttaa kiusaamistapausten selvittelyyn ja kiusaamisen ehkäisyyn. Kumpikaan ei hyödy toisen osapuolen syyttelystä vaan paras lopputulos saavutetaan hyvällä sekä toimivalla yhteistyöllä ja työnjaolla. (Salmivalli 2010, 33.)

On haasteellista tunnistaa ja puuttua koulukiusaamiseen. Koulukiusaamiseen puuttumisen avainkysymyksenä onkin, miten kiusaamisongelmia voidaan ehkäistä sekä minkälaisia mahdollisuuksia koulun henkilökunnalla on koulukiusaamisen puuttumiseen. Avainkysymysten kannalta onkin tärkeää määritellä, mitä puuttumisella tarkoitetaan. Puuttuminen tarkoittaa väliintuloa, mikä on jonkin kielteisen vaikutuksen vähentämistä tai kielteisen prosessin katkaisemista. On erittäin tärkeää puuttua kiusaamiseen, mutta kiusaamisen vähentämiseksi painopistettä tulisi siirtää toimenpiteisiin, jotka ennaltaehkäisevät kiusaamista. Kiusaamisongelman rehellinen tiedostaminen ja myöntäminen ovat kiusaamisen varsinainen vähentämisen lähtö-

kohta. Kiusaamisen vastainen työ voi lähteä kunnolla käyntiin vasta kun kiusaamista ei enää vähätellä tai pidetä koulun ongelmana. (Konttinen 2010, 28.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Aloitimme opinnäytetyön teon syksyllä 2010. Ensimmäinen ohjausaika Aila Murron kanssa oli 23.11.2010, jossa opinnäytetyön kulku selkeni. Keräämme teorian tietoa viitekehyksen perusteella syksyllä 2010 ja keväällä 2011. Valmiin aiheanalyysin ja teorian jälkeen mahdollistui opinnäytetyön esittäminen suunnitelmavaiheen seminaarissa, jonka pidimme 5.4.2011.

Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa kiusaamista Hyvinkään Hyrian ammattioppilaitoksessa Uudenmaankadun toimipisteessä ja selvittää opiskelijoiden käsityksiä kiusaamisen terveysvaikutuksista, koska kiusaaminen on yhteiskunnassa jokapäiväinen ilmiö, jota henkilökunta harvoin huomaa. Oletamme että kiusaamista tapahtuu jonkin verran ammattikouluissa ja sitä tutkimalla voidaan siihen puuttua paremmin tulevaisuudessa. Tavoitteena on tuottaa tietoa Hyvinkään Hyrian ammattiopistoille kiusaamisesta opiskelijoiden näkökulmasta sekä mahdollisesti antaa tietoa tutkimustuloksilla koulukiusaamisen puututtaviin asioihin.

Opinnäytetyömme tutkimus- ja toteutusympäristönä toimii Hyrian ammattiopiston Hyvinkään Uudenmaankadun toimipiste. Hyrialla on toimipisteet Hyvinkäällä ja Riihimäellä, koulutusta järjestetään kuitenkin myös valtakunnallisesti. Hyria tarjoaa ammatillista koulutusta aikuisille ja nuorille sekä useita koulutusvaihtoehtoja yhteisö- ja yritysasiakkaille. Hyrian koulutusvalikoimaan kuuluu monia eri tutkintoja kaikilta aloilta. Yhteyshenkilömme Hyrian puolelta on luonnonvara- ja ympäristöalan koulutuspäällikkö ja yksikön vastaava Marja Aalto. (Hyria, 2010.)

4.5 Tutkimusmenetelmä ja -prosessi

Opinnäytetyömme on kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus, joka on toisin sanoen myös tilastollista tutkimusta, sen avulla saamme lukumääriin ja prosenttiluvuihin haluttuihin kysymyksiin vastauksia. Määrällisen tutkimuksen tekemiseen edellytetään riittävän suurta ja edustavaa vastaajajoukkoa. Aineisto kerätään yleensä standardoitujen tutkimuslomakkeiden avulla, joissa on valmiit vastausvaihtoehdot. Määrällisessä tutkimuksessa käsiteltäviä asioita kuvataan numeeristen suureiden avulla ja sen tuloksia voidaan havainnollistaa erilaisten kuvioin ja taulukoin. Sen avulla voidaan selvittää myös eri asioiden välisiä riippuvuuksia tai mahdollisia tapahtuneita muutoksia tutkittavassa ilmiössä. Tutkimuksella yleensä saadaan kartoitettua jo olemassa oleva tilanne, muttei kaikissa tapauksissa pystytä riittävästi selvittämään asioiden syitä. (Heikkilä 2008, 16.)

Tutkimusprosessi on sitä, kun tutkimuksen eri vaiheet muodostavat kokonaisuuden, jonka elementit ovat tiiviisti sidoksissa toisiinsa. Tutkimusprosessin alkuvaiheessa määritellään tutkimusongelma, sekä perehtyminen teoretietoon ja aikaisempiin tehtyihin tutkimuksiin. Tutkimusta voi tehdä useampi tutkija ja jokaisella on oma osatehtävä tutkimuksessa. Tutkimuksesta vastaavan henkilön on hallittava tutkimuksen prosessia ja vastattava sen etenemisestä. (Heikkilä 2008, 22.)

Tutkimusprosessimme alkuun kuuluu tutkimussuunnitelman laatiminen, jonka tulee sisältää yksityiskohtaiset tiedot kaikista tutkimukseen vaikuttavista asioista ja sen toteutumisesta. Tutkimussuunnitelman laatiminen onkin tutkimusprosessin keskeisimpiä vaiheita. Suunnitelmassamme selviää, mitä ja miksi tutkitaan, mitä aineistoa tullaan käyttämään ja miten tutkimusaineisto hankitaan, sekä miten tiedot käsitellään ja miten tutkimustulokset raportoidaan. Suunnitelman tulee sisältää lisäksi mahdolliset budjetoinnit ja aikataulutukset. (Heikkilä 2008, 22.)

4.6 Tutkimusjoukko

Väestöryhmää, johon tuloksia halutaan yleistää, kutsutaan perusjoukoksi. Otoksen suhde perusjoukkoon on yksi tärkeä osa-alue määrällisessä tutkimuksessa ja otoksesta voidaan toteuttaa joko kokonais- tai otantatutkimus. Alkuperäisen suunnitelman mukaan tutkimusjoukkomme oli Hyvinkään Hyria ammattiopiston Uudenmaankatu 249 syksyllä vuonna 2010 aloittaneet opiskelijat, joita oli arviolta noin 120. Yleistettävyyden kannalta päätimme käyttää kokonais-tutkimusta. Kohdeorganisaation resurssien ja aikataulutusten vuoksi kyselyyn vastasi lopulta vain 34 opiskelijaa. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 79.)

Tutkimuksissa esiintyy yleensä myös katoa. Katoa muodostuu, mikäli osa tavoitelluista tutkitavista ei vastaa kyselyyn tai tietoa ei jostain syystä saada esimerkiksi osa vastaajista kieltäytyy vastaamasta tiettyihin osa-alueisiin. Kato on systemaattista ja se saattaa vääristää tutkimustuloksia. Tuloksia voidaan korjata perusjoukkoa vastaavaksi, kun kadon rakenteesta on riittävästi tietoa. Tutkimuksessamme katoa esiintyi noin 85 opiskelijan verran, sillä he eivät päässeet paikanpäälle vastaamaan kyselyyn. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 82-83; Uusitalo 2001, 72.)

Tutkimuskysely pidettiin maatalousoppilaitoksella tietokonehuoneessa 4.5.2011. Kyselypäivän aikataulussa ja tiedonkulussa oli ollut epäselvyyksiä. Suuri osa vastaajista, joita odotimme, ei päässeet paikalle päällekkäisten harjoittelujaksojen vuoksi. Ennen kyselylomakkeeseen vastaamista painotimme opiskelijoille tutkimuksen luottamuksellisuutta, kertomalla ettei vastaajan henkilöllisyys tule ilmi missään vaiheessa. Saimme kyselymme 34 vastaajaa. Pystyimme käyttämään kaikkia vastattuja lomakkeita aineistona, yhtään ei hylätty. Vastaukset saimme

heti analysoitaviksi. Laskimme ja kokosimme vastaukset yhteen Excel-taulukon avulla ja sijoitimme ne ympyrä- ja pylväsdiagrammeihin vastausjakauman selventämiseksi.

4.7 Tutkimusongelmat

Tutkimusprosessiimme kuuluu tutkimusongelmien luominen. Työmme tutkimusongelmat ovatkin tutkimuksen keskeisessä asemassa, koska tutkimuksen hyöty riippuu ongelman määrittämisen onnistumisesta. Tutkimusongelma määrittelee selkeästi tutkimukseen kerättävän aineiston sisältöä, sen käsittelyä ja analysointia. Tutkimusongelmaa voidaan pilkkoa pienempiin osiin tai alaongelmiin, joihin esitetään mahdolliset vastaukset tutkimusraportin eri luvuissa. (Heikkilä 2008, 22.)

Varsinaisen tutkimuksen tutkimusongelman rajaamisessa ja täsmentämisessä voimme käyttää apuna esitutkimusta eli pilottitutkimusta. Sen avulla saamme konkreettisemmän otteen tutkimustehtävästä. Pilottitutkimus mahdollistaa myös tutkimuslomakkeen kysymysten sisällön ja muodon parantamista. Pilottitutkimus osoittaa siis mahdolliset virheet ja ne korjattuna lisäävät tutkimuksen reliabiliteettia. (Heikkilä 2008, 22.)

Opinnäytetyöllä haetaan vastauksia seuraaviin tutkimusongelmiin:

- 1) Esiintyykö kiusaamista Hyvinkään Uudenmaankadun Hyrian ammattiopistossa syksyllä 2010 aloittaneiden opiskelijoiden mielestä?
- 2) Millaisia vaikutuksia opiskelijat kokevat kiusaamisella olevan?
- 3) Puututaanko opiskelijoiden mielestä kiusaamiseen?

4.8 Aineistonkeruu ja analysoiminen

Kvantitatiiviseen tutkimukseemme tarvittavat tiedot ja faktat voidaan hankkia erilaisista rekistereistä, tietokannoista, muiden keräämistä tiedoista tai sitten ne voidaan kerätä itse. Suomen suurimpana ja tärkeimpänä tilastojen luovuttajana toimii Tilastokeskus, joka on valtion ylläpitämä. Tilastokeskus kerää ja ylläpitää lukuisia tilastoja ja rekistereitä. Kuitenkin kvantitatiiviseen tutkimukseen yleisesti hankitaan tarvittavat tiedot omatoimisesti. Tiedonkeruumenetelmiä on erilaisia ja sen valinta perustuu yleensä tutkimusongelman mukaisesti. Menetelminä toimivat postikyselyt (kirjekysely), puhelin- tai käyntihaastattelut sekä informoidut kyselyt, joka on kirjekyselyn ja henkilökohtaisen haastattelun välimuoto. Kaikilla tiedonhankintamenetelmillä on omia huonoja ja hyviä puolia. Tiedonkeruumenetelmän valintaan vaikuttavia tekijöitä ovat tutkimuksen tavoitteet, aikataulut, budjetti ja tutkimuksen asian luonne. (Heikkilä 2008, 18-19.)

Kvantitatiivisissa tutkimuksissa on tiedonkeruumenetelmänä yleistynyt myös www-kyselyt, jotka soveltuvat sellaisen perusjoukkojen tutkimukseen, joissa jäsenillä on Internetin käyttömahdollisuus. Www-kysely lomakkeiden laatiminen vaatii tutkijoilta laajaa asiantuntemusta ja tutkimuksen onnistuminen on kiinni kyselyn teknisestä toteutuksesta. Valitsimme tiedonhankintamenetelmäksemme Internet-kyselyn, jotta saimme aineiston heti analysoitavaksi kyselyn suorittamisen jälkeen ja odotimme suurta vastaajamäärää. Vastaajamäärän suuren joukon vuoksi aineisto oli helpompi käsitellä, kun pystyimme siirtämään kyselyn vastaukset suoraan Excel-taulukkoon. (Heikkilä 2008, 18-19.)

Keräämme tutkittavan aineiston käyttäen apuna sähköistä tutkimuskyselyä (Liite 4). Teknologia on mahdollistanut sen, että voimme toteuttaa kyselylomakkeen www-sivujen avulla. Paperilomakkeiden sijasta lomakkeen voi täyttää tietokoneen kuvaruudulla, tämä menetelmä helpottaa vastaustemme analysointia ja käsittelyä. Kyselylomakkeen kysymykset on kuitenkin suunniteltava huolellisesti, koska kysymysten virheellinen muoto on yksi suurimmista virheiden aiheuttajista. Tutkimuksen voi pilata huonosti suunniteltu ja puutteellinen tutkimuslomake. (Heikkilä 2008, 47.)

Kirjallisuuteen tutustuminen, tutkimusongelman pohtiminen ja täsmentäminen, käsitteiden määrittely ja tutkimusasetelman valinta ovat edellytyksiä ennen lomakkeen laatimista. Kyselylomaketta suunnitellessamme meidän tulee ottaa huomioon aineiston käsittely tapa, koska meillä on oltava tieto, miten tiedonkäsittely ohjelmaa käytetään sekä millä tavalla tulokset halutaan raportoida eteenpäin. Kyselylomakkeen kysymyksiä ja niiden vastausvaihtoehtoja tulee suunnitella sen perusteella, miten tarkkoja vastauksia haluamme ja kuinka tarkkaa tietoa. (Heikkilä 2008, 47.)

Kyselylomake sisälsi 13 eri kohtaa. Ensimmäiset kaksi kysymystä koskevat vastaajan taustatietoja, ikää ja sukupuolta. Seuraavat kysymykset perustuvat teoriassa pinnalle nousseisiin aihepiireihin sekä tutkimusongelmiin. Ennen virallista kyselytutkimusta suoritamme pienelle joukolle esitutkimuksen, jonka avulla saamme mahdollisesti hyödyllistä tietoa tutkimuslomakkeen kysymysten sisällöstä ja niiden täsmentämisestä.

Ennen kuin aloitimme kyselylomakkeen laatimisen, tutkimustavoitteiden on oltava täysin selvillä. On selvitettävä tarkasti taustatekijät eli selittävät muuttujat, joilla on mahdollisesti vaikutusta tutkittaviin asioihin eli selitettäviin muuttujiin. Tutkimuslomakkeen kysymysten avulla on varmasti saatava selvitettyä juuri niitä asioita mitä tutkitaan. Loimme tutkimuskyselyn teoriaan pohjautuen ja miettien tarkkaan kysymysten vastaavan tutkimusongelmiimme. On otettava huomioon, että kysymyksiä ei voi enää parannella tai muuttaa tiedonkeruun jälkeen. (Heikkilä 2008, 47-48.)

Kyselylomakkeen saattaminen Internet sivuille mahdollistetaan jo olemassa olevien Internet-pohjaisten tutkimus- ja tiedonkeruuhjelmien avulla, joiden avulla voidaan toteuttaa koko tutkimus. Näiden ohjelmien käyttöönotto on nopeaa ja vaivatonta. Ohjelmat tarvitsevat vain verkkoyhteyden ja Internet-selaimen. Tulokset saadaan siirrettyä Excel-taulukko-ohjelmaan ja näin saamme tuloksista numeerisia arvoja sekä taulukoita. (Heikkilä 2008, 70-71.)

Kyselylomakkeemme laadimme Internetiin e-lomakkeeksi. Internet kysely mahdollistaa aineiston käsittelyn heti aineiston keruun päätyttyä. Internet-kysely on nopea tapa kerätä tietoa ja se soveltuu erinomaisesti kun edustavan otoksen saaminen on mahdollista. Yleensä kaikille kyselyyn osallistujille tiedotetaan kyselyn Internet-osoite, esimerkiksi linkki toimitetaan vastaajalle sähköpostiin. Koulumaailmassa kuitenkin Internet-kyselyt voidaan järjestää tietokone-luokassa yksi opiskelijaryhmä kerrallaan. (Heikkilä 2008, 70-71.)

Opinnäytetyössämme kyselylomakkeen kysymykset ovat strukturoituja eli suljettuja. Strukturoidussa kysymyksissä on valmiit vastausvaihtoehdot, joista valitaan sopivin vaihtoehto. Niiden tarkoitus on helpottaa ja yksinkertaistaa vastausten käsittelyä ja sen lisäksi myös torjua virheitä, koska kaikki kyselylomakkeeseen vastaajat eivät ole kielellisesti lahjakkaita eivätkä välttämättä osaa muotoilla vastauksiaan. Suljettujen kysymysten ominaisuuksiin kuuluukin, että vaihtoehtojen lukumäärä ei ole kovinkaan suuri, kaikille vastaajille löytyy sopivin vaihtoehto, vastausvaihtoehtojen tulee olla toisensa poissulkevia sekä niiden tulee olla vastaajalle mielekkäitä ja järkeviä. Suljettujen kysymysten etuna on, että niihin vastaaminen on nopeaa ja tulosten tilastollinen käsittely on helppoa. Haittoina on, että vastaaja voi vastata kysymyksiin harkitsematta sekä vaihtoehdot ja niiden esittämisjärjestys voivat johdatella vastaajaa. (Heikkilä 2008, 50-51.)

Vastaaja päättää vastaako kyselyyn muun muassa kyselylomakkeen ulkonäön perusteella, siksi tulee myös ulkonäköä suunnitella. Onnistumisen perusedellytyksenä on hyvät kysymykset sekä oikea kohderyhmä. Lomakkeen alkuun on hyvä sijoittaa vastaajalle helppoja kysymyksiä, joilla pyritään herättämään vastaajan mielenkiintoa aihetta kohtaan. Hyvällä kyselylomakkeella on selkeä ja houkutteleva ulkonäkö, teksti ja kysymykset ovat hyvin aseteltuja, vastausohjeet ovat selkeät ja yksiselitteiset, kysymykset etenevät loogisessa järjestyksessä, kysymykset ovat numeroitu sekä samaa aihetta käsittelevät kysymykset on ryhmitelty kokonaisuuksiksi. Kyselylomake ei saa myöskään olla liian pitkä, joten kaikkien kysymysten tarpeellisuutta on hyvä harkita. Lomake on tullut myös esitettua ennen virallista kyselyä. Kyselylomakkeen tulee olla myös helppo syöttää tilasto-ohjelmaan ja sitä on pystyttävä käsittelemään ohjelmassa. (Heikkilä 2008, 48-49.)

Tutkimuslomakkeen laatimisen vaiheisiin lukeutuu tutkittavien asioiden nimeäminen, lomakkeen rakenteen suunnittelu, kysymysten muotoilu, lomakkeen testaus, lomakkeen rakenteen

ja kysymysten korjaaminen sekä lopullisen lomakkeen toteuttaminen. Teimme esitutkimuksen Hyvinkään yhteiskoulun opiskelijoille. 17 lukion opiskelijaa vastasi kyselyyn tietokoneluokassa ja suurin osa suoriutui kyselystä ilman erityisohjausta. Saamamme palaute oli suurimalta osin positiivista. Osa opiskelijoista olisi toivonut, että kysymykset joihin ei tarvitse tai kuulu vastata olisi rajattu jotenkin kokonaan pois, niin ettei niihin edes pääsisi vastaamaan. Tämä ei kuitenkaan ollut teknisesti mahdollista ja saatuamme hyviä tuloksia lukiolaisryhmältä oletimme, että sähköinen kyselylomakkeemme toimii myös kohderyhmällemme. Teimme pieniä muutoksia kyselylomakkeeseen ja totesimme sen toimivaksi. Tutkimuskysely on yhtenäinen teorian kanssa ja vastaa tutkimusongelmiimme. (Heikkilä 2008, 47-48.)

4.9 Reliabiliteetti ja validiteetti

Reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimus luotettavuutta ja tarkkuutta. Tutkimuksen tulokset eivät saa olla sattumanvaraisia, siksi meidän on oltava koko tutkimusprosessin ajan tarkkoja ja kriittisiä. Luotettavien tulosten varmistamisessa on tarkistettava, ettei kohderyhmä ole vino, vaan otos edustaa koko tutkittavaa perusjoukkoa. Tuloksissa saattaa ilmentyä virheitä, jotka voivat tapahtua jo tietoa kerätessä, syötettäessä, käsiteltäessä ja tuloksia tulkittaessa. Meidän on osattava tulkita tulokset oikein ja käyttää mahdollisesti vain sellaisia analysointimenetelmiä, jotka me hallitsemme. Puutteellinen reliabiliteetti ei kuitenkaan ole välttämättä tutkimukselle tuhoisa. Onkin siis tärkeää pyrkiä arvioimaan jo aikaisemmin käytettyjen mittareiden reliabiliteettia. (Uusitalo 2001, 84; Heikkilä 2008, 30.)

Tutkimuksemme luotettavuuden kannalta olisi tärkeää saada noin sadalta (100kpl) opiskelijalta vastaukset kyselylomakkeeseen ja jotta tutkimuksesta tulee kattava. Internet-kyselyn vastaukset syötämme Excel-ohjelmaan, jonka avulla saamme numeerisia tuloksia vastauksista. Vastausten numeerisilla tuloksilla pystymme kartoittamaan olemassa olevaa tilannetta. Tutkimus on luottamuksellinen ja siihen vastataan nimettömästi, näin varmistamme, ettei tuloksia julkaistaessa kenenkään kyselyyn vastanneista yksityisyyttä ei loukata. Opinnäytetyön ensisijaisesti ohjaa lehtori Aila Murto sekä olemme yhteistyössä alkuvaiheessa myös NOPS-hankkeen projektipäällikkö Pirkko Rimpilä-Vannisen kanssa.

Validiteetti tarkoittaa tutkimuksen pätevyyttä eli mittarin kykyä mitata, mitä oli tarkoituskin mitata. Validiteetin kannalta on tärkeää, että olemme asettaneet täsmällisiä tavoitteita tutkimukselle, koska muutoin saatamme helposti alkaa tutkia vääriä asioita. Validius käsitteenä tarkoittaa karkeasti systemaattisen virheen puuttumista. Mittaukset, jotka ovat suoritettu validilla mittarilla, ovat keskimäärin oikeita. Mittaustulokset eivät ole valideja, jos mitattavia käsitteitä tai muuttujia ei ole määritelty tarkasti. Validius on varmistettava etukäteen huolellisella suunnittelulla ja tarkoin harkituin tiedonkeruu menetelmillä. Tutkimuskyselylomakkeemme tulee kattaa tutkimusongelmat ja lomakkeen kysymysten tulee mitata oikeita asioi-

ta. Tutkimuksen validin toteutumiseen vaikuttaa suuresti perusjoukon tarkka määrittely, edustavan otoksen saaminen sekä korkea vastausprosentti. (Uusitalo 2001, 70; Heikkilä 2008.)

Tutkimuksesta tekee arvaamattoman ja epäluotettavan, jos validiteetti puuttuu. Puutteellinen validiteetti merkitsee, että on tutkittu vääriä asioita. Validiteettia alentava tekijä on reliabiliteetin puuttuminen, kuitenkin täysin reliaabelikaan mittaus ei takaa tutkimuksen validisuutta. Kun tutkimuksen mittaaminen on reliaabelia ja validia, niin sen aineisto on sisäisesti luotettavaa. Molemmat tekijät yhdessä määrittelevät, kuinka hyvin kerättyyn tutkimusaineistoon voi luottaa. Molempiin luotettavuus tekijöihin on kiinnitettävä huomiota, jotta kokonaisluotettavuus olisi hyvä. (Uusitalo 2001, 86.)

4.10 Tutkimuksen eettiset kysymykset

Tärkeää tutkimuksessa on eettisyys ja Suomessa tutkimuksen eettisyys turvataan Helsingin julistuksen (1964) mukaisesti. Vaikka Helsingin julistus on laadittu lähinnä lääketieteellisen tutkimuksen tarpeita varten, soveltuu se myös hoitotieteeseen. Helsingin julistus on kansainvälisesti hyväksytty ohjeistus. Julistuksessa esimerkiksi kehoitetaan vajaanlaisen (esimerkiksi alaikäisen) kohdalla pyytämään suostumus sekä häneltä että hänen huoltajaltaan tai edunvalvojaltaan. Suostumuslomake on tutkimukseen osallistumisen perusta. Tämä tarkoittaa sitä että tutkittavan on tiedettävä täysin mistä tutkimuksessa on kysymys. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 173-174.)

Helsingin julistuksessa annetaan ohjeeksi myös kertoa jokaiselle tutkittavalle tutkimuksen tavoite ja menetelmät, lisäksi on kerrottava että tutkittava voi kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen tai milloin tahansa perua osallistumisen ilman seuraamuksia. Kyselyyn osallistuneet opiskelijat ja heidän huoltajat saivat ennen kyselyyn osallistumista kirjallisen tiedotteen (Liite 1 ja 2) sekä suullisen informaation opinnäytetyöstämme. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 174-175.)

Tutkimuskyselyä varten tarvitsimme kohderyhmämme alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden vanhemmilta suostumuksen osallistua kyselyyn. Laadimme Hyria ammattiopistojen Wilma-ohjelmaan sähköisen tiedotteen opiskelijoille ja opiskelijoiden huoltajille tulevasta tutkimuskyselystä ja siihen liittyvästä suostumuslomakkeesta. Virallinen suostumuslomake välitetään paperiversiona opiskelijan mukana kotiin huoltajille. Suostumuslomakkeessa huoltajat voivat kieltää opiskelijan osallistumisen kyselyyn. Kielteinen suostumuslomake pyydetään palauttamaan opiskelijan ohjaavalle opettajalle. Palauttamattoman suostumuslomakkeen tulkitsemme niin, että opiskelija voi osallistua tutkimuskyselyyn (Liite 3). Keväällä hankimme ammattikoulun opiskelijoilta suostumusluvut kyselyn toteuttamiseen niin, että opiskelija palauttaa alle-

kirjoitetun lomakkeen ohjaavalle opettajalle mikäli, ei saa osallistua kyselyyn. Yhtäkään lomaketta ei palautunut.

Helsingin julistuksen lisäksi on olemassa American Nurses Association:n (ANA) julkaisema hoitotieteellisen tutkimuksen eettiset ohjeet (1995). ANA:n julkaisemissa ohjeissa kuvataan yhdeksää eettistä periaatetta, esimerkiksi kohdassa 5: Tutkija suojelee tutkittavien yksityisyyttä mahdollisimman hyvin. Tutkimuskyselyssämme kaikki vastaajat vastasivat kyselyyn nimettömästi sekä omilla tietokoneillaan valvotussa luokkatilassa jolloin kaikkien vastaajien yksityisyys säilyi kaikissa opinnäytetyön vaiheissa. Lisäksi tutkittavat olivat tietoisia tutkimuksen tulosten julkaisemisesta opinnäytetyössämme. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 176.)

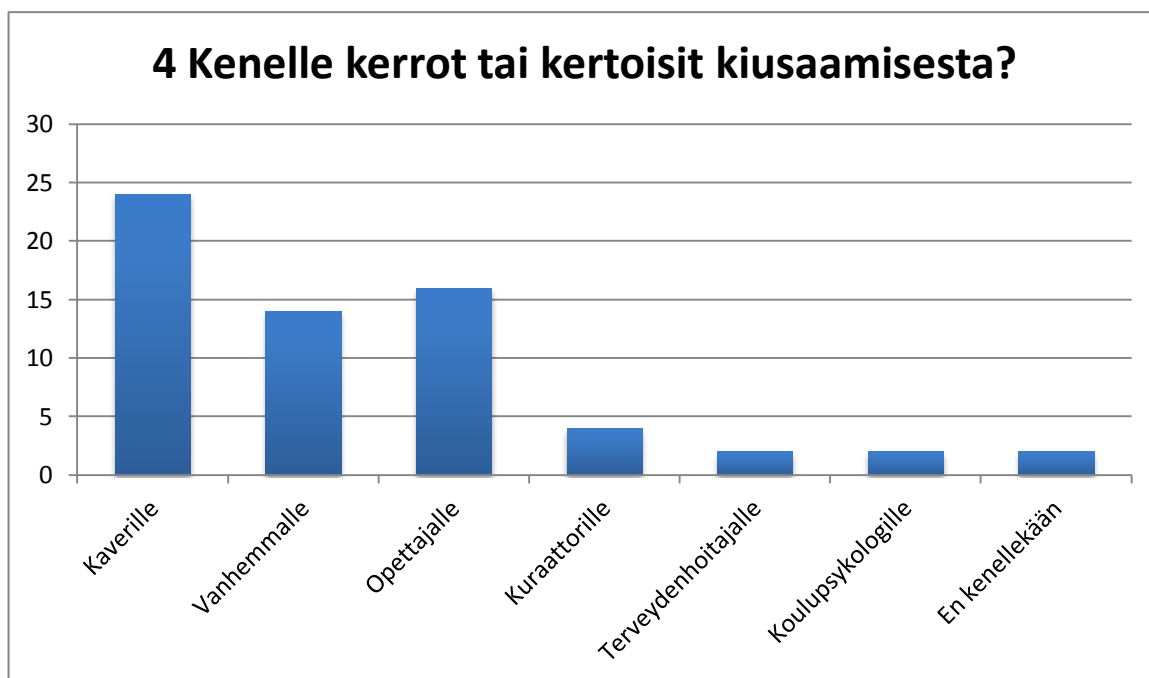
5 TULOKSET

Seuraavaksi esitetään tutkimustulokset kysymyksittäin. Analysoimme tulokset Excel-taulukko-ohjelman avulla ja teimme kysymyksistä graafisia kuvioita vastausten kuvaamisen havainnollistamiseksi. Vastaajien perusjoukkoon kuului 34 opiskelijaa. Kaksi ensimmäistä kysymystä koskivat vastaajien taustatietoja, sukupuolta ja ikää. Vastaajista 31 oli tyttöjä ja 3 poikia. Vastaajien keski-ikä oli n. 20,1 vuotta, vanhin vastaaja oli 41 -vuotias ja nuorin 16 -vuotias. Loput kyselylomakkeen kysymykset koskivat vastaajien käsityksiä kiusaamisesta ja sen terveysvaikutuksista ja niihin oli valmiit vastausvaihtoehdot.

Kuvio 3. Kiusatuksi tuleminen kuluneen vuoden aikana.

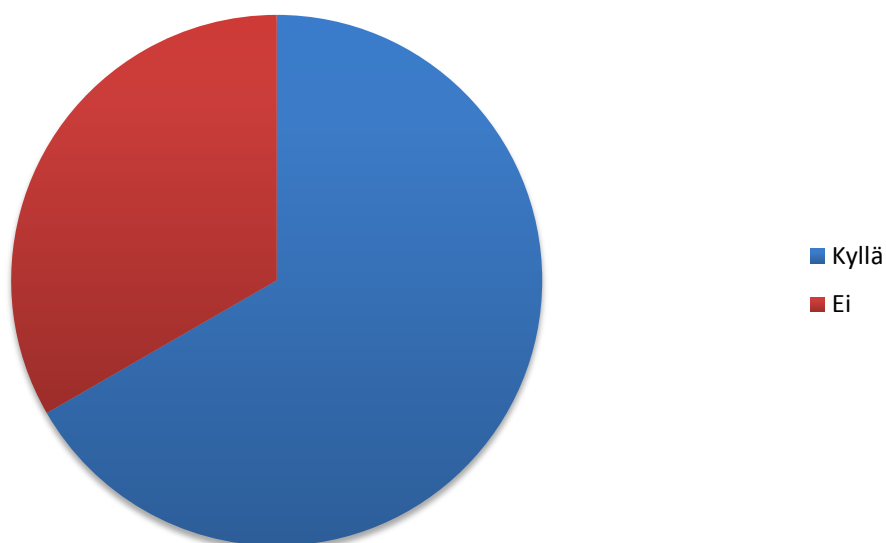
Vastausten perusteella 32 opiskelijaa ei ole kiusattu kuluneen vuoden aikana. Kaksi opiskelijaa vastasi tullessaan kiusatuksi. Mikäli opiskelija vastasi kysymykseen kyllä, seurasi siitä lisäkysymys kuinka usein kiusaamista tapahtuu. Toinen kiusaamista kokenut opiskelija vastasi kiusaamista tapahtuvan silloin tällöin, toinen ei vastannut kysymykseen kuinka usein kiusaamista tapahtuu. Kolmannen kysymyksen vastausten perusteella Hyrian ammattioppilaitoksen aloittaneiden opiskelijoiden keskuudessa kiusaamista tapahtuu vähän, mutta esiintyy kuitenkin.

Kuvio 4. Kiusaamisesta kertominen.

Suurin osa vastaajista (71 %) kertoo tai kertoisi kiusaamisesta kaverille. 47 % vastaajista kertoo tai kertoisi kiusaamisesta opettajalle ja 41 % kertoo tai kertoisi kiusaamisesta vanhemmalle. Vastausten perusteella opiskelijat kertoisivat tai kertovat kiusaamisesta selvästi vähemmän kuraattorille (12 %), terveydenhoitajalle (6 %), koulupsykologille (6 %) ja 6 % ei kertoisi kenellekään. Kysyimme lisäksi mitä seurasi siitä, kun kerroit kiusaamisesta (lomakkeen kysymys 4.1), tähän vastasi kuusi opiskelijaa. Kolme koki tilanteen helpottuneen kertomisen jälkeen ja kolmen mielestä tilanne pysyi ennallaan, yksikään vastaaja ei ollut sitä mieltä, että tilanne vaikeutuu kertomisen jälkeen.

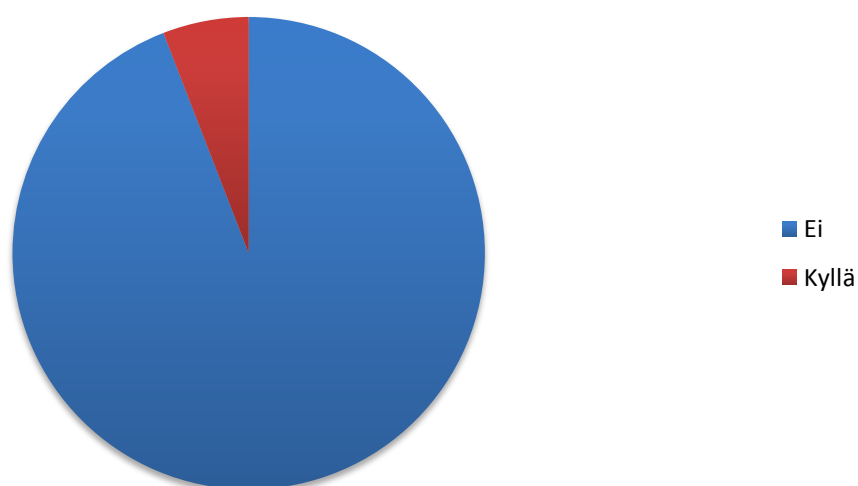
4.2 Puolustiko kukaan sinua?

Kuvio 5. Puolustaminen.

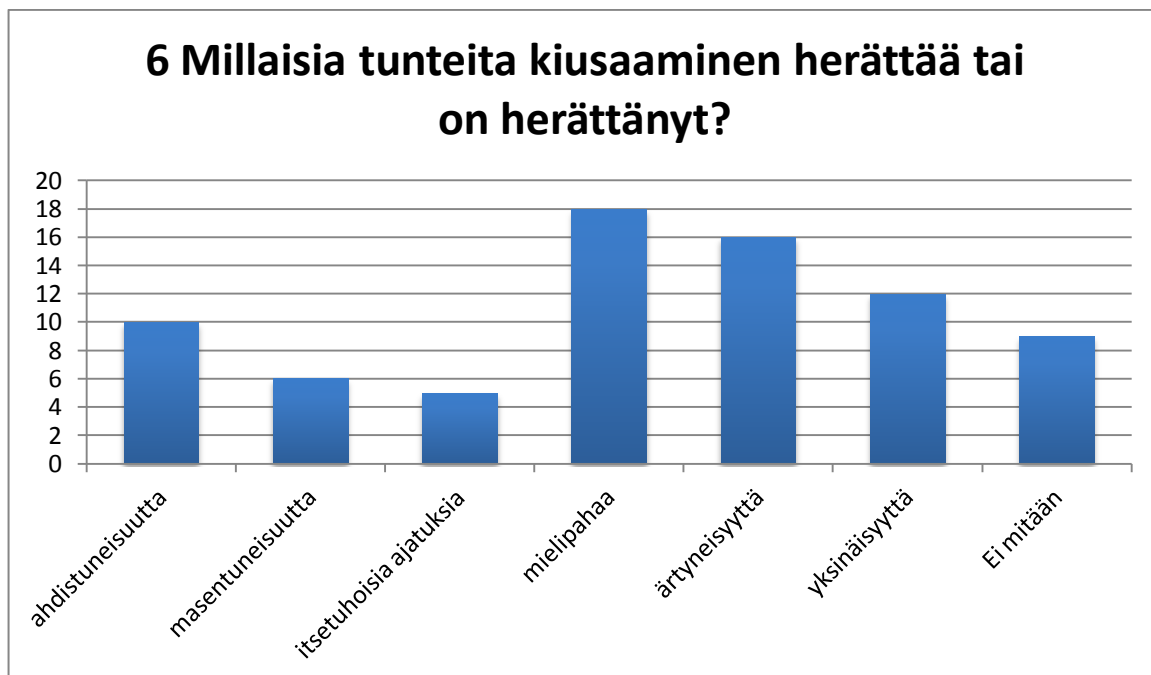
Kysymykseen vastasi kuusi opiskelijaa, heistä neljä vastasi jonkun puolustaneen ja kaksi vastaajista vastasi että kukaan ei puolustanut. Lisäkysymyksenä halusimme selvittää jos joku puolusti sinua, kuka hän oli (lomakkeen kysymys 4.3). Vastaajista 83 % kertoi kaverin puolustaneen ja 17 % kertoi opettajan puolustaneen. Yksikään opiskelija ei vastannut, että puolustajana olisi ollut tukioppilas tai joku muu oppilas koulun pihalla.

5 Oletko ollut pois koulusta kiusaamisen takia?

Kuvio 6. Poissaolo kiusaamisen takia.

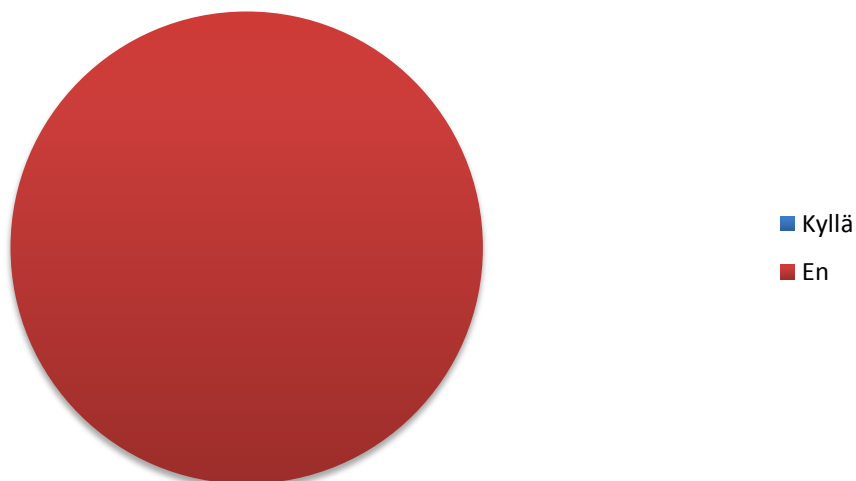
94 % kaikista vastaajista kertoi, että ei ole ollut pois koulusta kiusaamisen takia. Kuusi prosenttia vastasi olleensa pois koulusta kiusaamisen takia.

Kuvio 7. Kiusaamisen herättämät tunteet.

Tässä kysymyksessä opiskelijat pystyivät vastaamaan useampaan vastausvaihtoehtoon. Eniten kiusaaminen aiheuttaa opiskelijoiden mielestä mielipahaa (53 % vastaajista). Ärtyneisyyden tunnetta kiusaaminen herätti 47 % opiskelijoissa, yksinäisyyden tunne heräsi 35 %. Kiusaaminen herätti ahdistuneisuutta 29 %, masentuneisuutta 18 %, itsetuhoisia ajatuksia 15 %. Opiskelijoista 26 % vastasi että kiusaaminen ei herätä mitään tunteita. Totesimme teoriaosuudessamme, että kiusaaminen jättää aina jäljet, se on vakava uhka kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille ja se herättää aina vahvoja tunteita. Kyselyssämme vastaajia oli vähän johtopäätösten tekoon, mutta silti tästä jo näkyy, että kiusaaminen herättää suurimmassa osassa tunteita.

7 Oletko kiusannut toisia oppilaita kuluneen lukuvuoden aikana?

Kuvio 8. Kiusaaminen kuluneen lukuvuoden aikana.

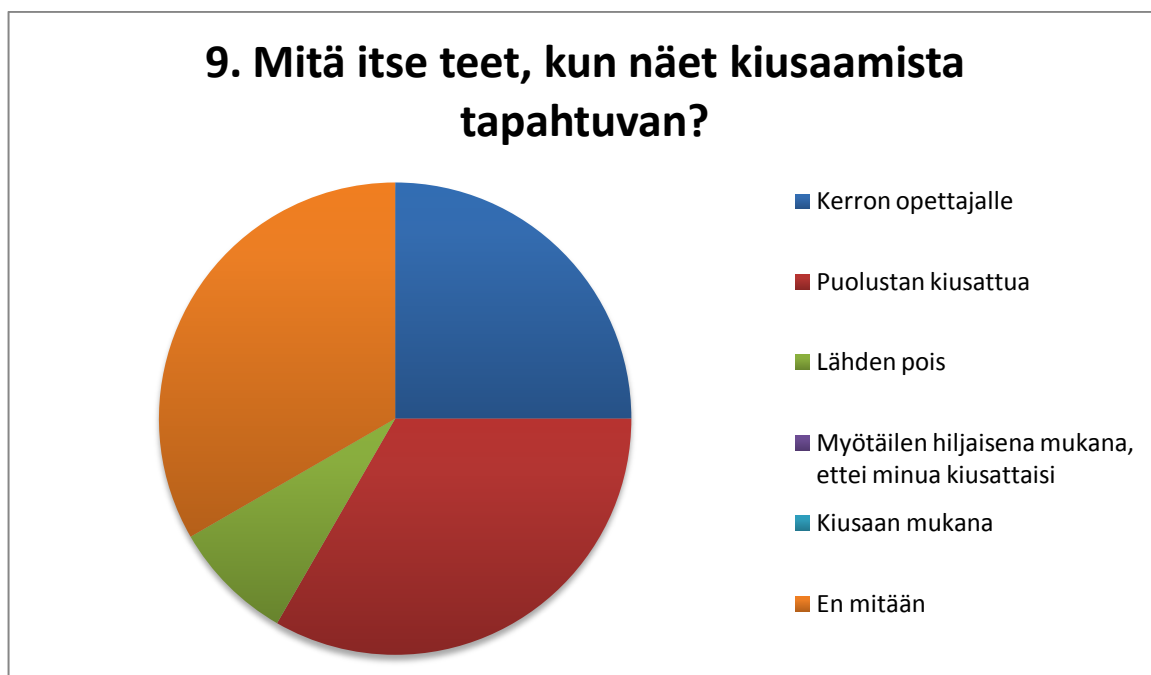
Yksikään opiskelijoista ei vastausten mukaan ole kiusannut lukuvuoden aikana toisia opiskelijoita.

8 Kuinka yleistä kiusaaminen on koulussasi?

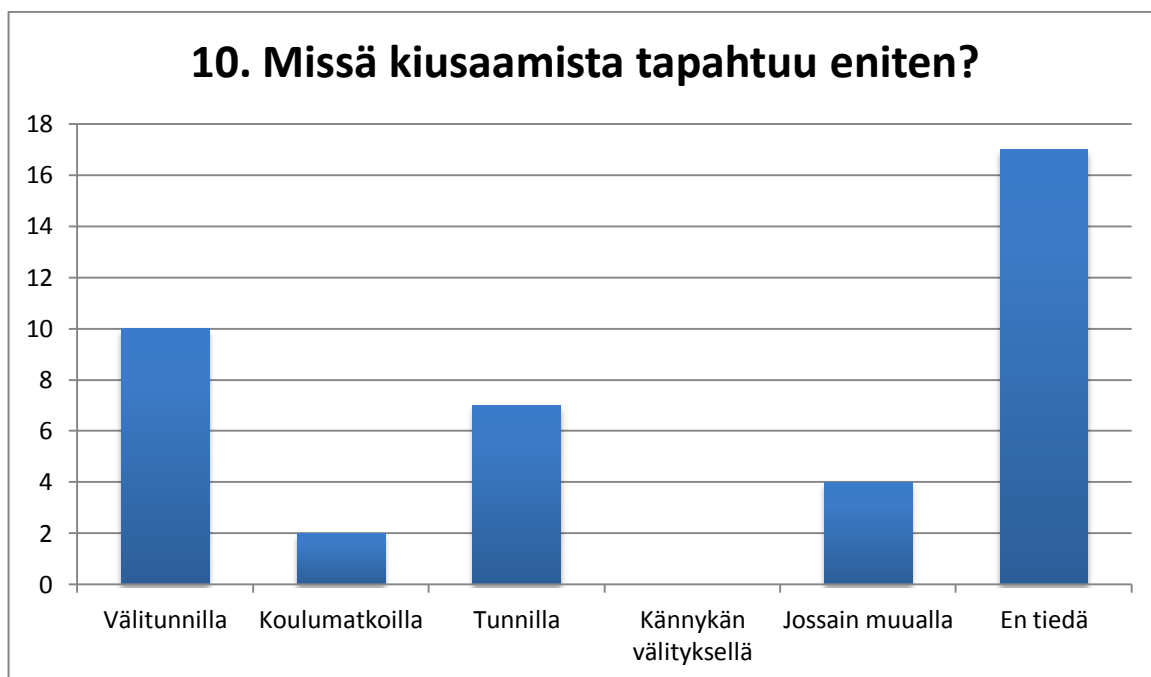
Kuvio 9. Kiusaamisen yleisyys koulussasi.

Opiskelijoista 59 % vastaa, ettei ole nähnyt koulussaan kiusattavan ketään. 29 % opiskelijoista kertoo, että heidän koulussa kiusataan vain harvoin. 18 % opiskelijoista näkee silloin tällöin jotakuta kiusattavan koulussaan ja 3 % opiskelijoista näkee joka päivä tai toistuvasti kun jotakuta kiusataan.

Kuvio 10. Mitä teet kun näet kiusaamista tapahtuvan.

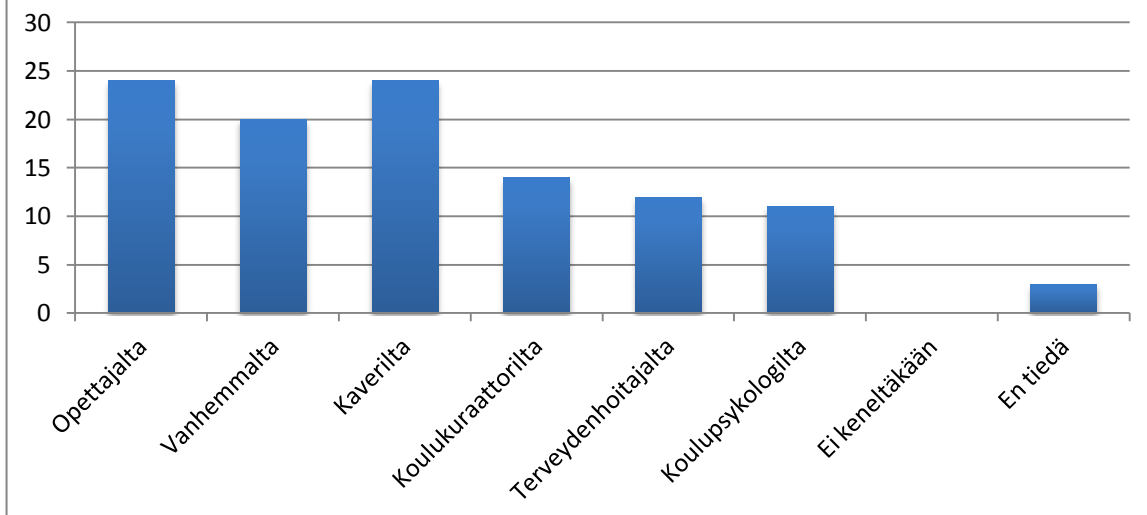
Opiskelijoista 35 % puolustaisi kiusattua ja 35 % ei tekisi mitään. 26 % vastanneista kertoisi kiusaamisesta opettajalle ja 9 % lähtisi pois tilanteesta. Yksikään opiskelijoista ei kiusaisi mukana eikä myötäilisi hiljaisena mukana. Teoriassamme kerroimme kiusaamiseen liittyvistä ryhmän sisäisistä rooleista, vastauksista käy ilmi, että suurin osa ottaisi puolustajan tai ulkopuolisen roolin. Ulkopuolisessa roolissa oleva yrittää pysyä erossa koko tilanteesta eikä myöskään halua osallistua siihen millään tavalla, ulkopuolisia katselijoita on ryhmässä yleensä suurin osa. (Kirves, 2010; Vanhempien opas, 2009).

Kuvio 11. Missä kiusaamista tapahtuu eniten.

Suurin osa vastaajista (50 %) ei tiedä missä kiusaamista tapahtuu eniten. 29 % opiskelijoista kertoo kiusaamista tapahtuvan välitunnilla. 21 % opiskelijoista kertoo kiusaamista tapahtuvan tunnilla, 12 % jossain muualla ja 6 % koulumatkoilla. Yksikään opiskelijoista ei vastannut kiusaamista tapahtuvan kännykän välityksellä.

11. Keneltä kannattaa pyytää apua tai tukea jos kiusataan?

Kuvio 12. Keneltä kannattaa pyytää apua tai tukea.

Opiskelijoista 71 % on sitä mieltä, että apua tai tukea kiusaamistilanteeseen kannattaa pyytää opettajalta ja kaverilta. Vanhemmalta apua tai tukea pyytäisi 59 % opiskelijoista. Apua tai tukea kiusaamiseen 41 % pyytäisi kuraattorilta, 35 % terveydenhoitajalta, 32 % koulupsykologilta. 9 % ei tiedä keneltä pyytää tukea tai apua. Kaikki vastaajat pyrkivät hakemaan apua joltakin (0 % ei keneltäkään).

12. Saako kiusattu nuori mielestäsi riittävästi apua?

Kuvio 13. Saako nuori riittävästi apua.

65 % opiskelijoista ei tiedä saako nuori riittävästi apua. 35 % vastasi että nuorin ei saa riittävästi apua. Vain 6 % vastasi nuoren avun saannin riittäväksi.

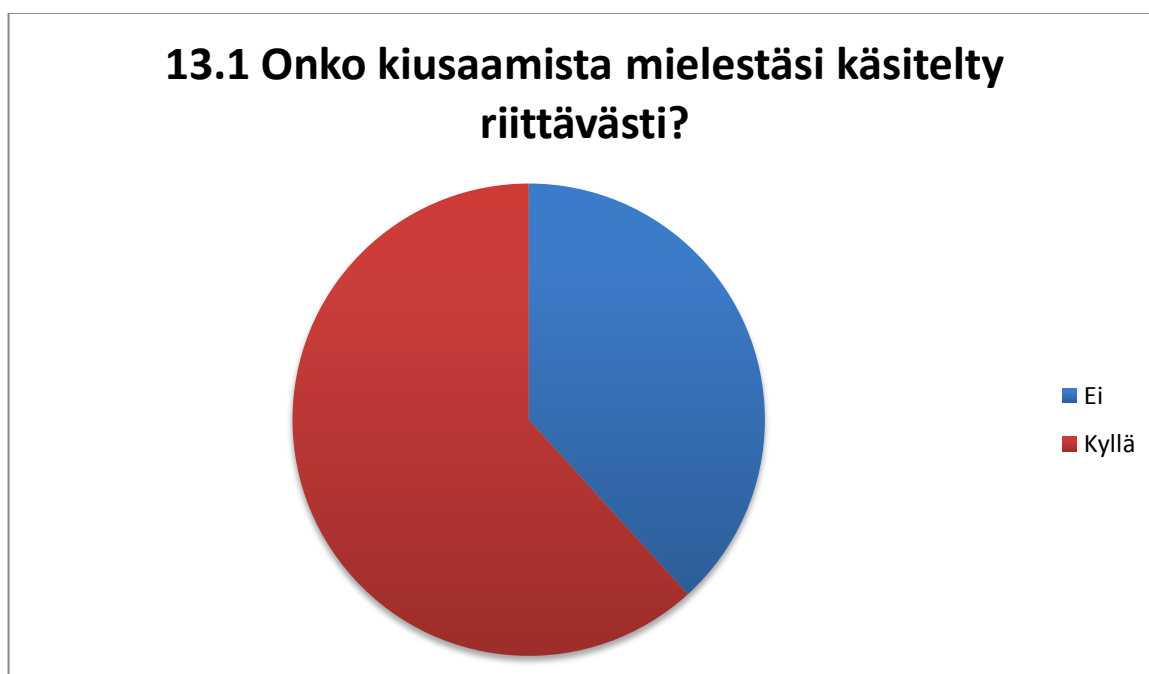
Kuvio 13. Miksi nuori ei saa riittävästi apua.

Kysymykseen 12 opiskelijoista ei vastanneita oli 12. Suurin syy miksi opiskelijoiden mielestä nuori ei saa riittävästi apua on se, että aikuinen ei tee mitään asialle, vastaajista 67 % oli tätä mieltä. 59 % mielestä ongelmana on se, ettei aikuiselle tee mieli kertoa. 50 % vastaajien mielestä tilanteesta kertominen pahentaa kiusaamista ja opettajalla ei ole aikaa puuttua kiusaamiseen. Opiskelijoista 42 % mukaan aikuinen ei usko kiusaamista tapahtuvan. Vastaajista 33 % kertoo että, on vaikeaa päästä tapaamaan koulukuraattoria tai psykologia ja vanhemmilla ei ole aikaa. 17 % oli sitä mieltä, että on vaikeaa päästä tapaamaan terveydenhoitajaa ja koulussa ei ole kuraattoria tai psykologia. Yksikään ei vastannut, että koulussa ei ole terveydenhoitajaa.

Kuvio 14. Kiusaamisen käsittely koulussa lukuvuoden aikana.

Opiskelijoista 74 % kertoo, että koulussa ei ole käsitelty kiusaamista kuluneen lukuvuoden aikana. 15 % opiskelijoista vastasi, että luokassa on käsitelty kiusaamista jonkun koulun ulkopuolisen johdolla. 12 % opiskelijoista on käsitellyt kiusaamista luokassa opettajan johdolla ja koko koulun yhteisessä tilaisuudessa kiusaamista on käsitelty 3 % mukaan.

Kuvio 15. Kiusaamisen riittävä käsittely.

62 % opiskelijoista oli sitä mieltä, että kiusaamista on käsitelty riittävästi ja 38 % mukaan kiusaamista ei ole käsitelty riittävästi.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Opinnäytetyömme aloittaminen oli haastavaa, sillä aihetta oli vaikea rajata. Kiusaaminen on laaja käsite ja sitä oli aluksi haastavaa kohdentaa juuri ammattiopistoon. Kiusaamista on tutkittu peruskouluissa ja työpaikoilla, ammattiopistolla tapahtuvasta kiusaamisesta oli näin ollen vaikeaa löytää teorian tietoa tai tutkimuksia.

Teoria tietoa hakiessa ongelmaksi oli muodostua vähäinen lähdemateriaali koskien ammattiopistoilla tapahtuvaan kiusaamiseen. Kiusaamisesta löytyi paljon teorian tietoa muun muassa koulukiusaaminen peruskoulussa ja työpaikkakiusaaminen, mutta meidän aiheemme oli rajattu vain ammattiopistoon ja siksi oli haastavaa arvioida, että koota teoriaa sopivaksi aiheeseemme. Saimme kuitenkin apua opinnäytetyömme ohjaajalta Aila Murrolta ja tiedonhankinnan lehtorilta Monica Csehilta, heidän avulla saimme laajennettua teorian hakua. Mielestämme saimme hyvän ja kattavan teorian tutkimuksemme pohjaksi.

Teorian avulla pystyimme laatimaan ja luomaan kyselylomakkeemme sekä saimme selkeät tutkimusongelmat. Teorian pohjalta loimme kyselyn ja suoritimme pilotti tutkimuksen Hyvinkään yhteiskoulun lukion yhdelle matematiikan ryhmälle kyselylomakkeen toimivuuden arvioimiseksi. Matematiikan ryhmä täytti kyselylomakkeen koulun tietokoneluokassa. Kyselyn vastaamiseen kului opiskelijoilta aikaa noin 10-15min. Pilottitutkimus sujui ongelmitta ja saimme lukion opiskelijoilta suullista palautetta kyselyn toimivuudesta ja ulkoasusta. Pilottiryhmän opiskelijat olisivat toivoneet joidenkin kysymysten jäävän pois, mikäli niihin ei tarvitse vastata, teknisesti emme voineet tätä toteuttaa. Muokkasimme kysymysten sanamuotoja ymmärrettävimmiksi opiskelijoiden palautteen mukaisesti. Saimme luotua onnistuneen ja toimivan kyselylomakkeen ja pilottitutkimuksella pystyimme lisäämään tutkimuksen reliabiliteettia.

Kohderyhmämme oli syksyllä 2010 aloittaneet opiskelijat, joita oli n. 120, oletimme saavamme lähes 100 vastaajaa kyselyymme. Pyrimme vahvistamaan vastaajien määrää laittamalla opiskelijoille ja opiskelijoiden huoltajille sähköiseen Wilma -järjestelmään tiedotteen opinnäytetyöstämme ja tulevasta tutkimuskyselystä. Kyselyyn vastaajia saimme kuitenkin vain 34, sillä opiskelijoilla oli päällekkäisiä kenttäjaksoja lähes koko kevään ja oli haastavaa löytää yhteistä aikaa kyselyn suorittamiseen. Vähäisen vastaajamäärän vuoksi kyselymme tulokset eivät ole täysin luotettavia ja niistä ei voi vetää suoria johtopäätöksiä, kyselystä saa lähinnä suuntaa antavaa tietoa. Mielestämme validius toteutui tutkimuksemme, sillä kyselylomake kattaa tutkimusongelmat ja lomakkeen kysymyksen mittasivat oikeita asioita. Tutkimuksen katoon vaikutti mahdollisesti ammattiopiston kanssa olleet tiedotus/yhteydenpito vaikeudet. Ammattiopiston puolella yhteyshenkilömme vaihtui muutamaan otteeseen ja yhteydenpito sähköpostitse oli ajoittain haastavaa.

Olimme varanneet ammattiopistolta tietokonehuoneen käyttöömmekokopäiväksikyselyyn vastaamista varten. Olimme itse paikalla koko kyselyyn vastaamisen ajan ohjeistamassa opiskelijoita suullisesti kyselyn suorittamista varten. Opiskelijat saivat vastata kyselyyn omaan tahtiin ja omassa rauhassa, tällä tavalla pyrimme turvaamaan kyselyyn vastanneiden yksityisyyden ja näin ollen lisäsimmekutkimuksen luotettavuutta.

Ensimmäinen tutkimusongelmamme oli kiusaamisen esiintyvyys Hyvinkään Hyrian ammattiopistolla syksyllä 2010 aloittaneiden mielestä. Tutkimustulosten perusteella kiusaamista esiintyy ammattiopistolla vähän, mutta sitä tapahtuu kuitenkin. Opiskelijoiden mukaan kiusaamista on käsitelty koulussa jonkin verran, suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että se on riittävää. Kiusaamista ei tule vähätellä, vaikka sitä tapahtuu vähän, siihen tulee puuttua ja sitä tulee ennaltaehkäistä. Kehittämisehdotuksena koululle on pyrkiä luomaan avoin ilmapiiri keskustelulle esim. opettajan johdolla, kiusaamisen vastaiset pelisäännöt ja seurata niiden toteutumista. Kiusaamisen ennaltaehkäisy on tärkeä osa kiusaamisen lopettamista ja haluamme vielä painottaa että kouluissa tulee olla toimivia käytäntöjä kiusaamisen ennaltaehkäisyyn, puuttumiseen ja seurantaan. (Jokelan koulusurmat 2009, 122). Tutkimuksella saimme osittain kartoitettua kiusaamisen esiintymistä opiskelijoiden näkökulmasta.

Tulosten mukaan opiskelijat kertovat useimmiten kiusaamisesta kavereille, opettajalle tai vanhemmille, yksikään vastanneista ei kokenut tilanteen pahentuneen kertomisen jälkeen. Ehdottaisimmekin, että kiusaaminen otetaan puheeksi ja kannustetaan opiskelijoita kertomaan mahdollisista kiusaamiskokemuksista ja -tilanteista. Kiusaamisen lopettamiseksi on tärkeää kertoa asiasta edes jollekin, jotta ongelmaan voidaan puuttua. Jatkossa tilanteen helpottamiseksi myös niiden opiskelijoiden tulisi rohkeasti puuttua kiusaamiseen, jotka huomaavat kiusaamista tapahtuvan ja eivät aiemmin olisi puuttuneet siihen. Opettajien tulisi rohkaita ja kannustaa opiskelijoita ottamaan puheeksi kiusaaminen ja siihen liittyvät tunteet, sekä antaa positiivista palautetta kun näin tapahtuu.

Toinen tutkimusongelmamme oli kiusaamisen vaikutukset. Opiskelijat kertovat kiusaamisen aiheuttavan eniten mielihapaa, ärtyneisyyttä ja yksinäisyyttä. 15 % vastaajista herää itsetuhoisia ajatuksia, mikä on yllättävää ja minkä vuoksi puuttuminen on erityisen tärkeää. Kiusaamisen käsittely ja siitä puhuminen on tärkeää, sillä 74 % opiskelijoilla kiusaaminen herättää tunteita. Teoria osuudessammekin tuomme esille, että sulkeutuminen ja kommunikoinnin pelko ovat kiusaamisen pidemmälle ulottuvia vaikutuksia. Kiusatun joutuessa pitkään patoamaan tunteitaan ja ajatuksiaan, hän lopulta turtuu ja kadottaa yhteyden sekä positiivisiin että negatiivisiin tunteisiinsa. (Holmberg-Kalenius 2008. 32-95.) Suurin osa, 94 % vastaajista kertoi, että ei ole ollut pois koulusta kiusaamisen takia.

Kolmas tutkimusongelmamme koski kiusaamiseen puuttumista opiskelijoiden näkökulmasta. Neljä kuudesta opiskelijasta koki jonkun puolustaneen kiusaamistilanteessa, useimmiten puolustaja oli kaveri. Mielestämme myös opettajien olisi hyvä olla tavoitettavissa kiusaamistilanteissa paremmin, jolloin puuttuminen tilanteeseen mahdollistuisi ja hän huomaisi kiusaamistilanteet tarpeeksi ajoissa. 29 % opiskelijoista vastasi kiusaamista tapahtuvan välitunneilla, olisiko opettajilla mahdollista puuttua näihin tilanteisiin? 35 % opiskelijoista kertoo, että nuori ei saa riittävästi apua kiusaamistilanteeseen ja suurin osa näistä vastaajista koki, ettei aikuinen tee mitään. Aikuiset voisivat korostaa opiskelijoille olevansa saatavilla, kun tarvitsevat apua kiusaamiseen tai haluavat keskustella asiasta avun saamiseksi. Suuri osa opiskelijoista vastasi, että kiusattu ei saa apua, koska hänen ei tee mieli kertoa kiusaamisesta tilanteen pahentumisen pelossa. Tutkimuksemme mukaan kuitenkin tilanteesta kertominen ei ole pahentanut kiusaamista vaikka siitä on kerrottu jollekin.

Tavoitteenamme oli tuottaa tietoa Hyvinkään Hyrian ammattiopistolle kiusaamisesta opiskelijoiden näkökulmasta sekä mahdollisesti antaa tietoa tutkimustuloksilla koulukiusaamisen puuttuttaviin asioihin. Tutkimuksestamme ei voi kuitenkaan suoraan linjata johtopäätöksiä, mutta siitä voidaan saada suuntaa antavaa tietoa ja tuloksia. Vastausprosentti jäi yllättävän pieneksi, mikä vaikutti tutkimustuloksissa reliabiliteettiin. Emme voineet suoraan verrata tutkimuksemme tuloksia muihin tutkimuksiin, sillä samankaltaisia tutkimuksia ei vielä ole saatavilla. Ammattiopistoissa ja peruskoulun jälkeisissä oppilaitoksissa kiusaaminen on ajankohtaistunut esimerkiksi koulusurmien aiheuttaman uutisoinnin myötä. Työpaikkakiusaaminen ja kiusaaminen peruskouluissa koskevat erilaisia ikäryhmiä, jolloin sitä ei voida suoraan verrata ammattiopistossa tapahtuvaan kiusaamiseen.

Onnistuimme luomaan hyvän kirjallisuus katsauksen ammattiopistolle. Kuten edellä mainittiin tutkimuksesta saa suuntaa antavaa tietoa vallitsevasta tilanteesta. Jatkossa tutkimuksen voisi esimerkiksi tehdä kaikille koulun opiskelijoille ja mahdollisesti laajentaa myös muihin toimipisteisiin.

LÄHTEET

- Hamarus, P. 2008. Koulukiusaaminen Huomaa, puutu, ehkäise. Helsinki: Kirjapaja.
- Helsingin Sanomat. 2007. [WWW-dokumentti]
<<http://www.hs.fi/juttusarja/jokela>> (Luettu 12.8.2011)
- Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Prima.
- Holmberg-Kalenius, T. 2008. Elämää koulukiusaamisen jälkeen. Jyväskylä: Gummerus.
- Hyria. 2010. [WWW-dokumentti]
<<http://www.hyria.fi/hyria/toimintakertomus/koulutus>>. (Luettu 24.11.2010)
- Höistad, G. 2003. Irti kiusaamisen kierteestä. Helsinki: Kirjapaja.
- Tutkintalautakunnan raportti. 2009. Jokelan koulusurmat 7.11.2007. Oikeusministeriön julkaisu 2. Helsinki: Oikeusministeriö.
- Jyväskylän yliopisto, Koulutuksen tutkimuslaitos.
<<http://ktl.jyu.fi/ktl/kouluhyvinvointi/kiusaaminen>>. (Luettu 24.11.2010)
- Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2009. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: WSOYpro.
- Kaukiainen, A. 2002. Onko aggressio ja kiusaaminen aina sosiaalisen kompetenssin puutetta. *Psykologia* 37(2).
- Kirves, L. 2010. Kiusaamista voidaan ehkäistä jo pienestä pitäen. [WWW-dokumentti].
<http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/kiusaamista_voidaan_ehkaista_jo_pienesta_pitaen>. (Luettu 22.2.2011)
- Kiusatut ja kiusaajat. 2010. Mannerheimin lastensuojeluliitto.
<http://www.mll.fi/kasvattajille/kiusaaminen/maarittely/kiusatut_ja_kiusaajat/>. (Luettu 30.11.2010)
- KiVa-koulu. 2009. Vanhempien opas. [WWW-dokumentti].
<http://data.kivakoulu.fi/materiaalit/kirjat/vanhempienopas_FIN/>. (Luettu 22.2.2011)
- Konttinen, T. 2010. ”KIUSAAMISEN LOPETTAMISEEN VAIKUTTAVAT ENITEN KOULUKAVERIT” Koulukiusaamiseen puuttuminen seitsemäsluokkalaisten näkökulmasta- pro gradu-tutkielma. Jyväskylä: Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.
- L479/2003. Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta 13.6.2003.
- Lämsä, A-L. 2009. Mun on paha olla. Juva: WS Bookwell.
- MLL. 2011. Sukupuolinen ja seksuaalinen häirintä. [WWW-dokumentti]
<<http://www.mll.fi/kasvattajille/kiusaaminen/hairinta/>>. (Luettu 22.2.2011)
- Opetusalan ammattijärjestö OAJ Ry. 2006. OAJ:n ohjeet koulukiusaamisen ja väkivallan ehkäisemiseksi. [WWW-dokumentti]
<http://www.oaj.fi/portal/page?_pageid=515,710881&_dad=portal&_schema=PORTAL>. (Luettu 1.11.2010)
- Pörhölä, M. 2010. Kiusaamissuhteen syntyminen ja kehittyminen. Jyväskylän yliopisto, viestintätieteiden laitos. [WWW-dokumentti]

<http://www.edu.fi/perusopetus/terveystieto/koulukiusaaminen_terveystiedon_opetuksen_haasteena/kiusaamissuhteen_syntyminen_ja_kehittyminen>. (Luettu 24.2.2011)

Rimpilä-Vanninen, P. 2010. NOPS 2010-2012 -hanke, Nuoren työ- ja toimintakyvyn edistäminen ammattiopistoissa. (Luettu 28.12.2010)

Salmivalli, C. 2010. Koulukiusaamiseen puuttuminen. Kohti tehokkaita toimintamalleja. 2. painos. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Sinkkonen, J. 2010. Nuoruusikä. Juva: WS Bookwell.

Teräväinen, S. 2008. Näkymättömiksi kasvaneet - Koulukiusaamisen merkityksiä kiusattujen elämässä, pro gradu. Tampere: Opettajankoulutuslaitos.

Twemlow, S & Sacco, F. 2008. Why school antibullying programs don't work. United Kingdom: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.

WHO-Koululaistutkimus. [WWW-dokumentti]

<<https://www.jyu.fi/sport/laitokset/tutkimusyksikot/tetk/projektit/who1>>. (Luettu 26.01.2011)

Uusitalo, H. 2001. Tiede, tutkimus ja tutkielma/Johdatus tutkielman maailmaan. Helsinki: WSOY.

NOPS 2010-2012, Nuoren työ- ja toimintakyvyn edistäminen ammattiopistoissa

TIEDOTE

Arvoisa opiskelijan huoltaja!

Hyvinkään Laurea ammattikorkeakoulun sairaanhoitajaopiskelijat tekevät opinnäytetyönään syksyllä 2010-keväällä 2011 NOPS - 2010-2012 hankkeessa Hyria koulutus Oy:n Uudenmaankadun 249 ammattiopistojen opiskelijoille kyselytutkimuksen, jonka työnimi on ”Ammattiopiston opiskelijan käsitykset kiusaamisesta”. Tutkimuksella pyritään selvittämään, minkälaista kiusaamista ammattiopistossa ilmenee, miten se vaikuttaa opiskelijoihin sekä miten kiusaamiseen on puututtu. Kysely tullaan toteuttamaan keväällä 2011 sähköisenä kyselynä ammattiopistossa. Tutkimuksen tulokset julkaistaan opinnäytetyössä vuonna 2011. Kyselytutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja siihen tarvitaan alle 18 - vuotiaan vanhemman lupa. Tämän vuoksi lähetämme Teille opiskelijan mukana suostumuslomakkeen tutkimukseen osallistumiseksi. **Jos Te ette halua lapsenne osallistuvan kyselytutkimukseen, palauttakaa lomake allekirjoitettuna luokan ohjaavalle opettajalle.** Mikäli opiskelija ei palauta tutkimukseen osallistumisen kieltoa, se tulkitaan suostumukseksi nuoren tutkimukseen osallistumiseen.

Ystävällisin terveisin Laurea ammattikorkeakoulun sairaanhoitajaopiskelijat Päivi Lahti, Irene Raunio ja Tiia Salmi

Opinnäytetyöstä voi kysyä lisätietoja:

Päivi Lahti
Sairaanhoitajaopiskelija, Laurea
sposti paivi.m.lahti@laurea.fi

Aila Murto
Ohjaava opettaja, lehtori, Laurea
sposti aila.murto@laurea.fi

Pirkko Rimpilä-Vanninen
Projektipäällikkö, lehtori Laurea
sposti pirkko.rimpila-vanninen@laurea.fi

NOPS 2010-2012, Nuoren työ- ja toimintakyvyn edistäminen ammat-
tiopistoissa

Tietoa NOPS 2010-2012 -hankkeesta, Nuoren työ- ja toimintakyvyn edistäminen

NOPS -hankkeen tarkoituksena on luoda ammattiopistossa opiskelevan nuoren työ- ja toimintakykyä edistävä toimintamalli ammattikorkeakoulun ja ammattiopistojen välille. Tarkoituksena on edistää nuoren päihteettömyyttä, liikunnallisuutta sekä terveellisiä nukkumis- ja ravitsemustottumuksia siten, että ne vahvistavat nuoren työ- ja toimintakykyä. Tarkoituksena on myös edistää nuoren tietoisuutta terveyttä edistävästä työympäristöstä ja -yhteisöstä sekä vahvistaa turvallisen ja terveellisen työn tekemisen osaamista jo opiskeluaikana. Hankkeen kohderyhmänä on syksyllä 2010 ammatillisessa peruskoulutuksessa aloittaneet nuoret.

NOPS-hankkeen päävastuullisena toteuttajana toimii Hyvinkään Laurea ammattikorkeakoulu. Yhteistyökumppaneita ovat HYRIA Koulutus Oy, Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä KEUDA, Hyvinkään kaupungin opiskeluterveydenhuolto, Järvenpään kaupungin opiskeluterveydenhuolto, Mäntsälän-kunnan opiskeluterveydenhuolto, Nurmijärvenkunnan opiskeluterveydenhuolto. Hanketta rahoitetaan Sosiaali- ja terveysministeriön terveyden edistämisen määrärahalta

NOPS - hankkeessa toiminta nuoren työ- ja toimintakyvyn edistämiseksi tapahtuu useissa erilaisissa kehittäjäverkostoissa. Laurea toteuttaa toimintaa yhteistyössä Keudan ja Hyrian opintojen avainhenkilöistä ja eri yksiköiden opiskeluterveydenhuollon henkilöistä muodostuvissa terveyden edistämisen tiimeissä (TE - tiimi), joita hankkeessa on viisi. Keudan ja Hyrian opiskelijat muodostavat omat kehittäjätiiminsä olemalla hankkeen toiminnan pilottiryhmiä. Laureassa puolestaan toimii Laurean lehtoreista koostuva NOPS - tiimi ja erilaiset opiskelijatiimit. Kehittäjäverkoston toimintaa ohjaa projektipäällikkö. Hankkeen toiminta toteutuu Laurean, Hyrian ja Keudan opetussuunnitelman mukaisena toimintana.

Lisätietoja saa myös hankkeen kotisivuilta <https://nops.laurea.fi>. Hankkeesta antaa lisätietoa hankkeen projektipäällikkö:

Pirkko Rimpilä-Vanninen

Projektipäällikkö, lehtori, THM

sposti: pirkko.rimpila-vanninen@laurea.fi

p.09 8868 77

”Hyvinkään Hyria ammattiopiston opiskelijan käsitykset kiusaamisesta ja sen vaikutuksista 2010-2011 ”

Arvoisa opiskelija/huoltaja,

Hyvinkään Laurea ammattikorkeakoulun sairaanhoitajaopiskelijat tekevät syksyllä 2010 ja keväällä 2011 NOPS -hankkeessa Hyria koulutus OY:n Uudenmaankadun 249 ammattiopistojen opiskelijoille kiusaamiseen liittyvän kyselytutkimuksen.

Tutkimuksella pyritään selvittämään, minkälaista kiusaamista opistoissa ilmenee, miten se vaikuttaa opiskelijoihin sekä miten kiusaamiseen on puututtu. Tutkimus tulokset julkaistaan opinnäytetyössä vuonna 2011. Kyselyn toteuttajina on Laurea Hyvinkään ammattikorkeakoulun sairaanhoitajaopiskelijat Päivi Lahti, Irene Raunio ja Tiia Salmi. Opinnäytetyön ohjaa lehtori Aila Murto.

Tutkimustulokset ovat ehdottoman luottamuksellisia. Kyselyihin vastataan nimettömänä. Tulokset raportoidaan kokonaistuloksina, ei yksittäisen opiskelijan vastauksina. Raportointi tapahtuu siten, että ketään vastaajaa ei voida tunnistaa. Vastaaminen on luonnollisesti vapaaehtoista, mutta toivomme kovasti jokaisen opiskelijan vastaavan kyselyyn. Se on tärkeää kiusaamisen selvittämiseksi ja nuoren kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Koska osa kyselyyn vastaavista opiskelijoista on alle 18 -vuotiaita, tarvitsemme teidän huoltajien lupaa lapsenne kyselyyn osallistumiseen. Seuraavalla sivulla on suostumuslomake. Mikäli ETTE anna suostumustanne lapsenne kyselyyn osallistumiseen, palauttakaa lomake luokan ohjaavalle opettajalle __.__. 2011 mennessä. Mikäli nuori ei palauta koululle tutkimukseen osallistumisen kieltoa, se tulkitaan suostumukseksi nuoren tutkimukseen osallistumiseen.

Jos teillä on asiaan liittyviä kysymyksiä, ajatuksia tai toiveita, älkää epäröikö ottaa yhteyttä opinnäytetyöntekijöihin tai NOPS -hankkeen projektipäällikköön.

Hyvinkäällä 1.11.2010

Ystävällisin terveisin

Päivi Lahti
sposti paivi.m.lahti@laurea.fi

Irene Raunio
sposti irene.raunio@laurea.fi

Tiia Salmi
sposti tiia.salmi@laurea.fi

Pirkko Rimpilä-Vanninen
Projektipäällikkö, lehtori, THM
SH, TH
sposti pirkko.rimpila-vanninen@laurea.fi

Aila Murto
Opinnäytetyö ohjaaja, lehtori, TtM,
sposti aila.murto@laurea.fi

Laurea ammattikorkeakoulu
Uudenmaankatu 22
05800 Hyvinkää
p.09 8868 7722

”Hyvinkään Hyrian ammattiopiston opiskelijan käsitykset kiusaamisesta ja sen vaikutuksista 2010-2011 ”

Suostumus ”Hyvinkään Hyrian ammattiopiston opiskelijan käsitykset kiusaamisesta ja sen terveysvaikutuksista 2010-2011” -tutkimuskyselyyn osallistumiseen.

Lapseni _____ EI SAA osallistua NOPS - hankkeen **Kiusaamiseen** liittyvään opinnäytetyö -tutkimuskyselyyn.

____. ____ 2011

Allekirjoitus _____

Nimenselvennys _____

”Hyvinkään Hyrian ammattiopiston opiskelijan käsitykset kiusaamisesta ja sen vaikutuksista 2010-2011 ”

KYSELY

1. Sukupuoli

- Tyttö
- Poika

2. Ikä _____ vuotta

3. Onko sinua kiusattu kuluneen lukuvuoden aikana?

- Kyllä
- Ei

3.1 Jos vastasit kyllä, niin kuinka usein kiusaamista tapahtuu?

- Minua kiusataan päivittäin tai toistuvasti
- Minua kiusataan silloin tällöin
- Minua kiusataan harvoin

4. Kenelle kerrot tai kertoisit kiusaamisesta?

- Kaverille
- Vanhemmalle
- Opettajalle
- Kuraattorille
- Terveystieteiden opettajalle
- Koulupsykologille
- En kenellekään

4.1 Mitä seurasi siitä, kun kerroit kiusaamisesta?

- Tilanne helpottui
- Tilanne pysyi ennallaan
- Tilanne vaikeutui

4.2 Puolustiko kukaan sinua?

- Ei
- Kyllä

4.3 Jos joku puolusti sinua, kuka hän oli?

- Oma kaveri
- Opettaja
- Muu oppilas koulun pihalla
- Tukioppilas

”Hyvinkään Hyrian ammattiopiston opiskelijan käsitykset kiusaamisesta ja sen vaikutuksista 2010-2011 ”**5. Oletko ollut pois koulusta kiusaamisen takia?**

- Kyllä
- En

6. Millaisia tunteita kiusaaminen herättää tai on herättänyt?

- Ahdistuneisuus
- Masentuneisuus
- Itsetuhoiset ajatukset
- Mielipaha
- Ärtäisyys
- Yksinäisyys
- Ei mitään

7. Oletko kiusannut toisia oppilaita kuluneen lukuvuoden aikana?

- Kyllä
- Ei

7.1 Jos vastasit kyllä, niin kuinka usein kiusaamista tapahtuu?

- Kiusaan päivittäin tai toistuvasti
- Kiusaan silloin tällöin
- Kiusaan harvoin

7.2 Kuinka kiusaamista tapahtuu?

- Kiusaan yksin
- Kiusaaminen tapahtuu ryhmässä

8. Kuinka yleistä kiusaaminen on koulussasi?

- Näen joka päivä tai toistuvasti, kun jotakuta kiusataan
- Näen silloin tällöin, kun jotakuta kiusataan
- Koulussamme kiusataan vain harvoin
- En ole nähnyt ketään kiusattavan

9. Mitä itse teet, kun näet kiusaamista tapahtuvan?

- Kerron opettajalle
- Puolustan kiusattua
- Lähden pois
- Myötäilen hiljaisena mukana, ettei minua kiusattaisi
- Kiusaan mukana
- En mitään

”Hyvinkään Hyrian ammattiopiston opiskelijan käsitykset kiusaamisesta ja sen vaikutuksista 2010-2011 ”**10. Missä kiusaamista tapahtuu eniten?**

- Välitunnilla
- Koulumatkoilla
- Tunnilla
- Kännykän välityksellä
- Jossain muualla
- En tiedä

11. Keneltä kannattaa pyytää apua tai tukea jos kiusataan?

- Opettajalta
- Vanhemmalta
- Kaverilta
- Koulukuraattorilta
- Terveystenhoitajalta
- Koulupsykologilta
- Ei keneltäkään
- En tiedä

12. Saako kiusattu nuori mielestäsi riittävästi apua?

- Ei
- Kyllä
- En tiedä

12.1 Jos vastasit ei, niin Miksi ei?

- Ei tee mieli kertoa aikuiselle
- Kertominen pahentaa kiusaamista
- Aikuinen ei tee mitään
- Aikuinen ei usko
- Opettajalla ei ole aikaa
- Vaikeaa päästä tapaamaan kuraattoria tai psykologia
- Vanhemmillä ei ole aikaa
- Vaikeaa päästä tapaamaan terveydenhoitajaa
- Koulussa ei ole kuraattoria tai psykologia
- Koulussa ei ole terveydenhoitajaa

13. Onko koulussa kuluneen lukuvuoden aikana käsitelty kiusaamista?

- Ei
- On, luokassa opettajan johdolla
- On, luokassa jonkun koulun ulkopuolisen johdolla
- On, koko koulun yhteisessä tilaisuudessa

13.1 Onko kiusaamista mielestäsi käsitelty riittävästi?

- Kyllä
- Ei